

ҲАЛОКАТ ЧОҲИДАН УЗОҚ БЎЛАЙЛИК

Ўзини таниган Аллоҳни танийди. Аллоҳ таоло марҳамат қилади: **“Дарҳақиқат, (Биз) одам фарзандларини (азиз ва) мукаррам қилдик...”** (Исро, 70).

Инсонга бундан ортиқ мақом бўлиши мумкинми!

Ҳар бир мақомнинг масъулияти бор. Масъуллигимизни англасак, икки оламда азиз бўламиз. Саодатга эришамиз. Аллоҳ таоло огоҳлантиради: **“Ўз қўлларинг билан ўзларингни ҳалокатга ташламанглар”** (Бақара, 195).

Ўзини танимаган ўзига ҳам душманлик қилади, теварақдагиларга ҳам азият етказиши. Умр неъматини бир лаҳзали вақтичоглик, кўнгилхушлик ҳаёл қилиб, нафс тузоғига илинади, ўзини ҳалокат чоҳига ташлайди.

Ҳаётини издан чиқаради, шаънини ерга уради, обрўйини тўкади, иқтисодига, энг ачинарлиси, соғлиғига тиклаб бўлмас зарар етказиши. Ҳатто ўз жонига қасд қилишгача боради. Бу ҳам умр неъматига ношукрлик, ўзига қилган энг катта мудҳиш жиноятидир. Бу жинояти билан у икки дунёсини куйдиради, саодатдан маҳрум бўлади. Пайғамбаримиздан (алайҳиссалом) ривоят қилинган ҳадисларда ким ўз жонига қандай қасд қилса, охирада ҳам шу иш билан машғул бўлиб, қийналиб ётиши айтилган...

Бу мудҳиш иш яқинлар ҳаётига ҳам оғу солади, тинчини-хотиржамлигини ўғирлайди. Қалбида бир умрлик битмас жароҳат қолдиради. Демак, бу нохуш воқеанинг юз бериши бир кишининг мусибати эмас, оила, маҳалла-қўй, бир сўз билан айтсак, жамиятнинг дарди, ташвиши. Шу боис унинг муолажаси учун ҳаммамиз жонкуярлик кўрсатишимиз керак бўлади.

Аллоҳ таоло марҳамат қилади: **“Эслатинг (яъни, сиз умматларингизга панду насиҳат қилаверинг)! Зеро, эслатма (бу ишингиз) мўминларга манфаат етказиши”** (Зориёт, 55). Бу оятда биз умматлар учун жуда кўп фойдалар бор. Қаранг, қалби очик, оқ-қорани таниган одам яқинлари, дўстларига панду насиҳат қилавериши, яъни, Аллоҳнинг амри ва қайтариқларини етказиши мўмин-мусулмонларга фойда ва манфаат келтирар, ҳаётларини тўғрилиқ асосида қуришлари, руҳан тикланишлари учун зарур маънавий ёрдам бўлар экан.

Ҳаёт бизга синов. Кимдир камбағаллик билан, яна кимдир бойлик билан синалади. Гоҳи қалтис лаҳзада ёлғиз қолиб, киши тўғри бир маслаҳатга муҳтож бўлади. Шунинг учун теварақдагиларни, айниқса, маънавий-моддий ёрдамга муҳтожларни йўқлаб, ҳолидан хабардор бўлиб туришимиз керак. Бир оғиз ширин сўз, бир чимдим самимият ва журъат, дўстона муносабат ва озгина ҳиммат қалбни гўборлардан поклайди. Уни чиркин ҳаёл ва ўйлардан, тушкунликлардан қутқариб, саодатга етакласа, ажаб эмас.

Айниқса, ёшларимизнинг кўзини очишимиз керак. Уларга астойдил тўғри таълим-тарбия бериб борсак, қанча хатарли вазиятларга тушишларининг олди олинади. Мактаб ва литсейларда, маҳалла ва гузарларда қилинган суҳбатлар ёшларни кўп нарсадан огоҳ этади.

Инсон мусибатда, бошига қийинчилик тушганида тафаккур билан иш тутса, сабр қилса, ҳаёт қонуниятларини, Яратганнинг чексиз меҳру-муҳаббатидан баҳрамандлигини англайди. Аллоҳ таоло: **«Албатта, Аллоҳ сабр қилувчилар билан биргадир»** (Бақара, 153), деган, ахир.

Бу хабарнинг ўзи улуғ саодат. Сабрга улкан мукофотлар бор. У икки дунёмизга татийди. Сабр қилиш билан киши кучли, мардона бўлади.

Илм олайлик, тарбиямизни яхшилаётимиз. Арзимас бир сабаб билан қалтис, нохуш ишга қўл урмайлик. Ўз қўлимиз билан ўзимизни ҳалокат чоҳига ташламайлик. Балки Яратганнинг берган ҳисобсиз неъматларига шуқр қилайлик. Ҳаёт бетақдор, умр шиддатли, ҳеч қачон ортга қайтмайди. Унинг қадрига етайлик.

Одилжон АЛИМОВ,

Тошкент шаҳри Мирзо Улуғбек туманидаги
«Мулла Қосим» жомеъ масжиди
имом-хатиби

МЎМИННИНГ СИФАТИ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ

وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

«Мўминлар ака-укадир. Ака-укаларингиз ўртасини келиштиринг; Аллохдан қўрқинг, марҳаматга эришасиз» (*Хужурот, 10*).

«Мўмин – мўминлар ўзлари ва молларини ишонган кишидир» (*Имом Аҳмад ривояти*).

«Мўминнинг мўминда Аллоҳ таоло вожиб қилган еттита ҳаққи бор: унга ҳурмат назари билан қараш; уни қалби билан севиш; унга моли билан ёрдам бериш; уни ғийбат қилмаслик; касаллигида уни кўриш; жанозасида ҳозир бўлиш; оламдан ўтганидан сўнг унинг ҳақида фақат яхши сўз айтиш» (*Имом Ибн Бобуӣх*).

«Ким моли билан муҳтожларга ёрдам берса, ўзи одамларга хизмат қилса, у ҳақиқий мўминдир» (*Имом Таховий*).

«Гапирганида чиройли гапириш; эшитганида чиройли тинглаш; учрашганида гўзал табасум; ваъда берса ваъдага вафо қилиш мўминнинг ахлоқидир» (*Имом Дайлабий*).

«Мўмин мўминнинг ойинасидир. Унда бирор айб кўрса тўғрилайди» (*Имом Бухорий*).

«Мўмин закий, онгли, эҳтиёткор, оқибатни ўйловчи, жасоратли, шошмас, олим ва парҳезкордир» (*Имом Дайлабий*).

«HIDOYAT»

Ойлик диний-маърифий,
илмий-адабий нашр

Муассис

Ўзбекистон мусулмонлари идораси

Бош муҳаррир

Нуруллоҳ МУҲАММАД РАУФХОН

Таҳрир ҳайъати

Усмонхон АЛИМОВ
Абдулазиз МАНСУР
Абдураззоқ ЮНУС
Ортиқбек ЮСУПОВ
Нуриддин ҲОШИМОВ
Анвар ҚҶЧҚОР
Аҳад ҲАСАНОВ
Зоҳиджон ИСЛОМОВ
Абдулҳамид ТУРСУН
Баҳодир КАРИМОВ
Эркин МАЛИК

Муҳаммад Шариф ЖУМАН
Юсуфжон ИСҲОҚ

Исомиддин ОЛИМ ШАЙХ
Абдул Жалил ХҶЖАМ

(Бош муҳаррир ўринбосари)

Аҳмад МУҲАММАД
Муҳаммад Собит САЛОҲИДДИН

Муқова

«Voris Design» маркази билан
ҳамкорликда тайёрланди.

Бадий муҳаррир

Хайруллоҳ ҚУДРАТУЛЛОҲ ўғли

Матни

Райҳона ХОЛБЕК қизи
терди.

Манзилимиз:

100069 Тошкент шаҳри

Зарқайнар 18-берк кўча 47а-уй;
Тел: 240-45-62, тел.факс: 227-34-30.

Интернет сайтимиз: www.hidoyat.uz

Интернет почтаимиз: hidoyat_jurnali@mail.ru

Ўзбекистон Республикаси Матбуот ва ахборот агентлигида рўйхатга олинган. Гувоҳнома рақами 0177.

Босишга 2009 йил 28 мартда рухсат берилди.
Босмаҳонага 2009 йил 1 апрелда топширилди.
Қоғоз бичими 60x84^{1/8}. Адади 33000. 258-сон буюртма. «Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компаниясида босилди.

Қўлёзмалар қайтарилмайди.

Муаллифлар фикри таҳририят нуқтаи назаридан
фарқ қилиши мумкин. Келтирилган иқтибос
ва рақамлар учун муаллиф масъул.

Хат юборилганида исмлар тўлиқ, манзил аниқ ёзилсин.

Мақолалар кўчириб босилса ёки иқтибос олинса,
«Ҳидоят»дан олингани кўрсатилиши шарт.

МУНДАРИЖА

Ёмонликдан қайтариш	
Одилжон АЛИМОВ	
Ҳалокат чоҳидан узоқ бўлайлик	1
Таянч нуқта	
Мўминнинг сифати	2
Меросимизни ўрганамиз	
Бадриддин РАҲИМОВ	
«Таъвилоту аҳлис сунна»	4
Анжуман	
Усмонхон АЛИМОВ	
Исломда ёш авлод тарбияси	6
Самимий мулоқотлар	8
Бугуннинг гапи	
Ҳаж ва умра сафарига бориш	
одоблари	9
Аёллар саҳифаси	
Насриддин МУҲАММАДИЕВ	
Матонат	10
Биласизми?	
Фарида АБЗАЛОВА	
Тарбия омиллари	11
Кўл телефоннинг зарари	11
ЎМИ ҳаёти	
Акбар ДЎСТМАТОВ	
Билимдонлар баҳси	12
Пўлатхон КАТТАЕВ	
Умумхалқ ҳашарида	13
Ҳадис шарҳи	
Абу Бакр Қаффо ШОШИЙ	
Жавомийгул калим	14
Олисларга саёҳат	
Аҳмад ТУРСУН	
Нидерландия қироллиги	16
Мовароуннаҳр уламолари	
Абдураҳим МУҲАММАДХОН ўғли	
Иноятуллоҳ Лангарий	21
Қурбонни ўрганамиз	
Вафо ФАЙЗУЛЛОҲ	
Дунё ва охираат хазиналари калити	26
Мурувват	
Мунаввар АМИНОВА	
Байрам дастурхони атрофида	27
Хотира	
Рустамбек ШАМСУТДИНОВ	
Элёрбек ТОЖИМИРЗАЕВ	
Қатагон қурбони бўлган уламолар	28
Шеърят	
Тошпўлат ХОЛМАТ	
Доно ўғил йигирмада бош бўлар	30
Мамлакат янгиликлари	
Нилуфар МИРСОДИҚОВА	
Марказнинг ибратли ишлари	31
Мактубларда манзаралар	
Ибодулла ИСОМОВ	
Ёмон дуодан сақланинг	
Асрор ҳожи ҚИЛИЧЕВ	
Хатоларни такрорламайлик.....	32

Муқованинг 1-саҳифасида Нўмонжон Муҳаммадҷонов олган сурат.

Тафсир

Абу Мансур МОТУРИДИЙ

ОТА-ОНАГА ЯХШИЛИК ҚИЛИШ

5 Ота-онага яхшилик қилиш фарзидир. Шунинг учун ота-онани ранжитиш гуноҳи кабирадир. Расулуллоҳдан (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) бундай ривоят қилинган: “Гуноҳи кабираларнинг энг каттаси Аллоҳга ширк келтириш ва ота-онага оқ бўлишдир” (*Бухорий, 5976-ҳадис*)

Муносабат

Эркин АЪЗАМ

БОЙ БЎЛАЙ ДЕСАНГИЗ

Қани эди, биздан ҳам заковат кучи билан миллиард-миллиардлаб сармоя йиққан машҳур дастурчи Гейтсга ўхшаганлар чиқса! Қани эди, фақат мол-мулк васвасасида эмас, савоб дардида юрган серҳимматлар бизда ҳам кўпайса!

15

Фикр

Бурҳонуддин МАРҒИНОНИЙ

Ҳ И Д О Я

Таҳоратга ишлатса бўладиган ва ишлатиб бўлмайдиган сувлар боби

18

“Бошқа нарса таркибида кўп бўлиб, сувлик хусусиятидан чиққан сув билан — шарбатлар, сирка, ловия суви, шўрва, атир-гулоб суви, зардаж суви билан таҳорат қилиш мумкин эмас”.

Хабарлар

ИСЛОМ ВА ОЛАМ

Бош котибнинг Россияга таширифи

Ислом Конференцияси Ташкилоти Бош котиби Акмалуддин Эҳсонўғли 25 март куни Шанхай ҳамкорлик ташкилоти ҳомийлигида ўтган Афғонистон бўйича анжуманда қатнашиш учун Москвага келди.

22

“ТАЪВИЛОТУ АҲЛИС СУННА”

Абу Мансур Мотуридий тафсири

Буюк имом, фақиҳ, ақида илмида мотуридийга таълимоти асосчиси, “Имомул ҳуда”, “Имомул мутакаллимин” номлари билан улуғланган Абу Мансур Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Маҳмуд Ҳанафий Мотуридий Самарқанднинг Мотурид қишлоғида туғилиб (257 ҳ.й. /870 м.й.), то умрларининг охиригача (333 ҳ.й. /944 м.й.) шу ерда яшаган. Тарих китобларида қайд қилинишича, Мотуридийнинг насаби Абу Айюб Халид ибн Зайд ибн Кулайб Ансорийга боради. Шунинг учун Баъзий алломани “Имом Абу Мансур Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Маҳмуд Мотуридий Ансорий” деб зикр қилади. Расулulloх (соллаллоху алайҳи ва саллам) Маккадан Мадинага кўчганларида илк Абу Айюб Ансорийнинг уйига тушган эдилар.

Абу Мансур Мотуридий Абу Наср Иёзий, Абу Бакр Аҳмад Жузжоний, Муҳаммад ибн Муқотил Розий, Нусайр ибн Яҳё Балхий каби машҳур алломалардан таълим олган. У кишининг шогирдлари ҳам мусулмонларнинг илмий, маданий, маънавий юксалишлари учун катта ҳисса қўшишган.

Исҳоқ ибн Муҳаммад Исмоил ибн Иброҳим ибн Зайд Абу Қосим қози Ҳаким Самарқандий, Абдуллох ибн Саҳл Зоҳид, Амр ибн Осим Марвазий, Абдул Карим ибн Мусо ибн Исо Абу Муҳаммад фақиҳ Паздавий Насафий, Абу Абдураҳмон ибн Абилайс Бухорий каби олимлар Имом Мотуридийдан калом ва фикҳ илмларидан сабоқ олишган.

Мотуридийнинг бизга маълум бўлган асарлари қуйидаги-

лар: «Китабут тавҳид»; «Китабул мақолот»; «Ал-баён ваҳмул мўътазила»; «Таъвилоту аҳлис сунна» ёки («Таъвилотул Куръон»); «Ар-Радду ғала фуруъил Қаромита»; «Маъхазуш шарийа»; «Ар Радду ғалал қаромита»; «Ал жадал фи усулил фикҳ».

Алломанинг “Китобут тавҳид” ва “Таъвилоту аҳлис сунна” асарлари катта шуҳрат топган. Абу Мансур Мотуридий оят мазмунини бошқа бир оят билан баён қилгани учун «таъвил» атамасини қўллаган. Оят мазмунини очиб берувчи бошқа оят бўлмаса, уни баъзи ўринларда, ҳадислар билан шарҳ қилган. Сўзларнинг маъносини келтирмай, тугалланган жумлаларнинг маъноларини берган. Мотуридий “Таъвилоту аҳлис сунна”да айрим ҳоллардагина қироат турларига мурожаат этади, улар хусусида қисқача тўхталади. Мотуридий мазкур асарида ақида асоси бўлган оятларни шарҳлашга кенг ўрин берган ва мўътазила, хавориж, карромия,

жабария каби адашган тоифаларнинг ақидалари хато эканини исботлаган.

Ўзбекистон Республикаси Фанлар Академиясининг Абу Райҳон Беруний номидаги шарқшунослик институти фондида “Таъвилоту аҳлис сунна”нинг Тошкент қўлёзма нусхаси сақланади. Аммо матни тўла эмас ва ҳали ўрганилмаган. “Таъвилот”нинг янги биринчи нашрини Қоҳирада 1971 йили Иброҳим ва Саид Авадайн амалга оширишган. “Таъвилоту аҳлис сунна” тафсири Фотима Юсуф Хайми 2004 йили Байрутда беш жилдли, доктор Маждий Басалумий тадқиқ этиб, 2005 йили ўн жилдли қилиб тўлиқ нашр эттирган. (*Мавзуга доир сурат муқованинг 3-саҳифасида*).

Мотуридий тафсири кейинги даврларда яшаган олимлар учун асосий манбалардан бири бўлди. Бугун мусулмонларнинг диққат-эътиборида бўлган бир қанча масалаларга “Таъвилоту аҳлис сунна” асаридан жавоб топиш мумкин.

Абу Мансур Мотуридийнинг “Таъвилоту аҳлис сунна” китобидан бир оят (Нисо, 36) тафсири жузъий қисқартириш билан эътиборингизга ҳавола қиляпмиз.

Бадриддин РАҲИМОВ,
Тошкент Ислон университети
талабаси

ОТА–ОНАГА ЯХШИЛИК ҚИЛИШ ФАРҶ

“Ва Аллоҳга ибодат қилинлар ва Унга ҳеч нарсани шерик қилманглар. Ота-онага, қариндошларга, етимларга, мискинларга, яқин қўшниларга, ён қўшниларга, ёнда бўлганларга, мусофирларга ва қўлингизда мулк бўлганларга яхшилик қилинлар. Аллоҳ такаббур ва мақтанчоқларни хуш кўрмайди” (Нисо, 36).

“Ва Аллоҳга ибодат қилинлар” мазмунли илоҳий буйруқни муфассирлар

1) “Аллоҳдан ўзга илоҳ йўқ” денг;

2) Аллоҳга итоат этинглар, деб тафсири қилишган.

“...ва Унга ҳеч нарсани шерик қилманглар”.

Бу қайтариш ибодат ва тоатда, улуҳият ва рубубиятда, ҳукмда Аллоҳ таолога бошқани шерик қилишдан қайтаришдир.

“Ота-онага... яхшилик қилинлар”. Ота-онага яхшилик қилиш улар фарзандга кўрсатган меҳрининг ва уни тарбия қилганларининг мукофоти, шукронасидир. Ота-онага яхшилик қилиш фарзидир. Шунинг учун ота-онани ранжитиш гуноҳи кабирадир. Расулulloҳдан (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) бундай ривоят қилинган: “Гуноҳи кабираларнинг энг каттаси Аллоҳга ширк келтириш ва ота-онага оқ бўлишдир” (Бухорий, 5976-ҳадис).

Демак, фарзанд ота-онага уни гуноҳга буюрмасалар, сўзсиз итоат этиши керак. Луқмон сураси 15-оятда бундай дейилган:

“Агар икковлари сени ўзинг билмаган нарсани Менга ширк келтиришга мажбурласа, бас, уларга итоат этма! Ва дунёда икковларига яхшилик қил. Ва Менга қайтганларнинг йўлига эргаш”.

“Қариндошларга... яхшилик қилинлар”. Қариндошлар ўрталаридаги қариндошчиликни боғлаб туришлари зарурлигини, бу буйруқ ораларидаги меҳр-муҳаббатни сақлаб қолишлари учун бир-бирларига яхшилик қилишлари лозимлигини тақозо қилади. Қариндошларнинг қариндошчиликни боғлаб туришлари, бир-бирларига яхшилик қилишлари фарзидир.

Етимларга яхшилик қилиш уларнинг молларини ҳимоя қилиш ва асраш, уларга меҳр-шафқат кўрсатиш демакдир.

Аллоҳ таолонинг неъматлари ва марҳаматининг шукронаси учун; мискин ва мусофирлар ҳам еб-ичиш, кийим-кечак ва бошқа нарсаларга муҳтож бўлишларини унутмаслик учун уларга яхшилик қилиш буюрилган.

Аллоҳ таоло “қариндош қўшниларга” яхшилик қилишни буюрган. Қариндош қўшнининг учта ҳаққи бор: қўшнилик, қариндошлик ва мусулмонлик ҳаққи. Расулulloҳдан (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) ана шундай ривоят қилинган.

Аллоҳ таоло қўшнилари орасидан ён қўшнини ажратиб, “ён қўшниларга яхшилик қилинлар” деб зикр қилгани қўшничилик сабабли лозим бўлган ҳуқуқлар фақат ён қўшниларга тааллуқли эканига далилдир. Чунки ён қўшниларининг мулклари (ҳовли, уйлари) бир-бирига ёпишиб туради.

Шунинг учун Абу Ҳанифа (раҳимаҳуллоҳ): “Агар киши қўшнимга деб васият қилса, ён қўшнисига тегади”, деганлар. Бу илоҳий буйруқ, яна қўшничилик ҳаққи бўлган шуфъа,* фақат ён қўшника тегишли эканига далилдир.

Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) қўшнининг ҳаққини баён қилиб, қўшни билан хушмуомалада бўлишни буюрганлар. “Ким қўшнисини оч бўлиб ўзи тўқ бўлса, имони комил эмасдир” (Табароний, “Кабир”, 1/751). Умар ибн Абу Рофеъдан ривоят қилинади: Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) бундай дедилар: “Қўшни ўзининг ёнидаги ерга ҳақдор” (Бухорий, 2258).

Ва “...ёнда бўлганларга... яхшилик қилинлар”. Ҳазрати Али (розийаллоҳу анҳу) “ёнда бўлган”ни аёл деган. Абдуллоҳ ибн Масъуднинг (розийаллоҳу анҳу) фикри ҳам шундай. Ибн Аббос (розийаллоҳу анҳу) “ёнда бўлган”ни сафардаги ҳамроҳ деган.

“...ва қўлингизда мулк бўлганларга яхшилик қилинлар”. Баъзан инсон қўл остида хизмат қиладиганларга эътиборсизлик қилиб, назарига илмай, уларнинг ҳам озиқ-овқатга, кийим-бошга эҳтиёжи борлигини унутиб қўяди. Шунинг учун Аллоҳ таоло уларнинг ҳолидан хабар олиб туришни, уларга яхшилик қилишни буюрган. Жобир ибн Абдуллоҳ ривоят қилади: «Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) қўшниларга яхшилик қилишни буюриб, “ўзларинг ейдиган таомдан уларга ҳам едиринглар, ўзларинг киядиган кийимдан уларга ҳам кийдиринглар”, дер эдилар” (Абу Довуд, 5156).

“...Аллоҳ такаббур ва мақтанчоқларни яхши кўрмайди”.

Бадриддин РАҲИМОВ,
таржимаси

* Кўчмас мулк сотилаётганида савдо бўлган нархга харидорга бермай, ён қўшни сотиб олиши. Қўшни бу ҳуқуққа эга бўлиши учун кўчмас мулк сотилишини эшитгани ҳамон ўзи олишини харидор ё сотувчи ҳузурда ёки гувоҳлар ҳузурда эълон қилиши керак. Уни эшитган замон айтмаса ё одамларни гувоҳ қилмаса, шуфъа ҳуқуқи бекор бўлади (Таҳририят).

Манбалар:

1 Ал-Мотуридий. “Таъвилоту аҳлис сунна”. Фотима Юсуф ал-Хайми. Байрут. “Муассасатур рисалату наширун”. 2004.

2 Ал-Мотуридий. “Таъвилоту аҳлис сунна”. Профессор Маждий Басалумий. Байрут. “Дарул кутубил илмий”. 2005.

МИСРДА ЎТГАН ХАЛҚАРО АНЖУМАН

Ўзбекистон мусулмонлари идораси раиси, муфтий Усмонхон Алимов шу йилнинг 5-8 март кунлари Миср Вақф ишлари вазири, Ислоом ишлари бўйича Олий Мажлис раиси доктор Маҳмуд Ҳамдий Зақзуқ таклифига биноан Миср Араб Республикаси пойтахти Қоҳира шаҳрида чақирилган “Ислоом фикрини янгилаш” мавзuidaги Халқаро Ислоом анжуманида иштирок этди. Идора фатво бўлими мудирини Абдулҳамид Турсунов муфтийга ҳамроҳ бўлди.

Анжуманда саксондан зиёд мамлакат ва бир қатор халқаро Ислоом ташкилотлари вакиллари қатнашишди.

Анжуман Миср Араб Республикаси Президенти Муҳаммад Ҳусни Муборак табриги билан очилди. Уни мамлакат Бош Вазири доктор Аҳмад Назиф ўқиб эшиттирди.

Анжуманда “Ал-Азҳар” жомеи шайхи, бош имом доктор Муҳаммад Саййид Тантовий, Миср Вақф ишлари вазири доктор Маҳмуд Ҳамдий Зақзуқ, Ислоом Конференцияси Ташкилоти Бош котиби доктор Акмалуддин Эҳсонўғли ва бошқалар сўзга чиқишди.

Анжуманинг кечки мажлисида муфтий Усмонхон АЛИМОВ “Ислоомда ёш авлод тарбияси” мавзuida нутқ сўзлади. Қуйида ана шу нутқни эътиборингизга ҳавола этиялмиз.

ИСЛОМДА ЁШ АВЛОД ТАРБИЯСИ

*Ўзбекистон мусулмонлари идораси раиси, муфтий
Усмонхон АЛИМОВ нутқи*

Муҳтарам анжуман қатнашчилари!

Ушбу муборак заминда Миср Араб Республикаси Президенти Муҳаммад Ҳусни Муборак жаноблари раҳнамолигида ўтаётган халқаро анжуманда иштирок этаётганимдан ғоятда мамнунман.

Еттинчи асрда Марказий Осиёга кириб келган Ислоом дини, мана ўн уч асрки, мазкур минтақа халқлари ҳаётида муҳим ўрин эгаллаб келяпти. Тарихда «Ўрта Осиё уйғониши» деб аталган давр ва бу пайтда яратилган илмий, меъморий, маданий ва маънавий бойликлар Ислоом дини билан бевосита боғлиқ. “Илм олиш ҳар бир мусулмонга фарздир” ҳадисига амал қилинган Марказий Осиё заминдан етишиб чиққан Имом Бухорий, Имом Термизий, Бурҳонуддин Марғиноний, Абу Мансур Мотуридий, Абу Али ибн Сино, Абу Райҳон Беруний, Алишер Навоий каби илм ва фикр соҳиблари яратган илмий мерос жаҳон маданияти хазинасининг бебаҳо гавҳаридир.

Диёримиз мустақилликка эришганидан сўнг қисқа муддат ичида барча жабҳаларда улкан ўзгаришлар рўй берди. Ислоом динининг халқимиз маънавияти ва руҳиятидаги муҳим ўрнини англаган ҳолда, уни тиклашга киришилди. Муҳтарам Президентимиз Ислоом Каримов: “Биз ўз миллатимизни мана шу муқаддас диндан айри ҳолда тасаввур қила олмаймиз. Диний қадриятлар, исломий

тушунчалар ҳаётимизга шу қадар сингиб кетганки, уларсиз биз ўзлигимизни йўқотаемиз”, деб таъкидлаганлар.

Ҳукуматнинг “Баҳоуддин Нақшбанд ёдгорлик мажмуа-марказини ташкил этиш тўғрисида”ги, “Хўжа Аҳрор Валий таваллудининг 600 йиллигини нишонлаш тўғрисида”ги, Пайғамбаримизнинг (алайҳиссалом) амакиваччалари Қусам ибн Аббос дафн этилган “Шоҳи Зинда ёдгорлик мажмуасида қайта тиклаш ва ободонлаштириш ишларини ташкил этиш тўғрисида”ги қарорлари буюк алломалар меросини чуқур ўрганиш

ва кенг тарғиб қилиш, уларнинг эзгулик, маънавий комилликка чорловчи ғояларини ватандошларимиз, айниқса, ёш авлод қалби ва онига сингдириш ҳамда ёдгорлик мажмуаларини асраб-авайлаш, ободонлаштириш борасидаги ишларни янада такомиллаштиришга замин яратди.

Шунингдек, юртимизда бир қанча алломалар таваллудига бағишланган халқаро илмий-амалий анжуманлар бўлиб ўтди ҳамда улар шарафига меъморий обидалар барпо этилди. Улуғ Ислом олимларидан Бурҳонуддин Марғиноний таваллудига 910 йил ва Абу Мансур Мотуридий таваллудига 1130 йил тўлишига бағишлаб тантаналар ҳам ўтказилди. Ўтган йили муҳтарам Президентимиз ташаббуслари билан буюк муҳаддис илмий мероси янада кенг миқёсда ўрганилишини ташкил этиш ва бу бебаҳо илмдан халқимизни яхшироқ баҳраманд этиш мақсадида Самарқандда «Имом Бухорий халқаро маркази» ташкил этилди.

Бугунги кунда юртимизда ёш авлодни тарбиялаш борасида махсус давлат дастури асосида салмоқли ишлар амалга оширилмоқда. Фарзандларимиз дунёвий ва диний билим олиш ҳуқуқига эгалар. Улар республикамиздаги бир қанча билим даргоҳлари қатори Тошкент Ислом университети, Тошкент Ислом институти ва ўнга яқин Ислом ўрта-махсус билим юртларида таълим олмақдалар.

Ҳар бир ота-она фарзандини солиҳ, маънавий баркамол инсон бўлиб вояга етишини орзу қилади. Ана шу орзу-умидлар рўёбга чиқишида Ислом дини баён этган кўрсатма ва иршодотларга амал қилиш муҳим аҳамиятлидир. Куръони каримнинг: **“Эй имон келтирганлар, ўзларингизни ва оила аъзоларингизни ёқилғиси одамлар ва тошлар бўлган дўзахдан сақлангиз...”** (*Таҳрим, б*) оята каримаси шу дастурлардан биридир. Мазкур оятдаги **“дўзахдан сақлангиз”** иборасини икки дунё саодатига сабаб бўлувчи хайрли амаллар билан шуғулланишга даъват қилиш деб тушуниш лозим бўлади.

Пайғамбаримиз (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) муборак ҳадисларида мазкур оятга амал қилиш йўл-йўригини тушунтириб: **“Фарзандларингизни итоаткорликка, қайтарилган нарсалардан сақланишга буюринглар. Ана шулар уларни дўзахдан асрайди”**, деганлар (*Ибн Жарир ривояти*).

Шариатимизда ёшларнинг одоб-ахлоқи, таълим-тарбиясига эътибор энг муҳим масалалардан саналади. Бу, унинг ёшлигида олган одоб-ахлоқи ҳамда илм-маърифатига боғлиқдир. Шунинг учун ҳам Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) бир ҳадисларида: **“Болаларингизга одоб беринглар ва одобларини чиройли қилинглар”**,

деган бўлсалар, бошқа бир ҳадисда: **“Ёшликда ўрганилган илм тошга ўйилган нақш кабидир”**, деб марҳамат қилганлар.

Мамлакатимиз аҳолисининг 64 фоизи, яъни ўн етти миллиондан зиёдини ёшлар ташкил этади. Шунинг учун 2008 йил Ўзбекистонда **“Ёшлар йили”** деб эълон қилинди. Давлатимиз раҳбари: **“Юртимизда соғлом авлодни тарбиялаб вояга етказишимиз керак. Соғлом киши, деганда фақат жисмоний соғлом эмас, балки шарқона одоб-ахлоқ ва умумбашарий ғоялар руҳида камол топган инсонни тушунамиз”**, деб таъкидлаганидай, ёшлар тарбияси аҳамияти нақадар улуғ экани ҳар биримизга аён.

Фарзандларимизнинг келажакда одоб-ахлоқли, илмли бўлиб етишишларига аввало кимлар масъул, деган савол туғилади. Уларнинг одоб-ахлоқи, таълим-тарбияси масъулияти уйда ота-она, ўрта ва олий ўқув юртлари ҳамда мадрасаларда муаллим ва устозлар зиммасидадир. Пайғамбаримиз (соллаллоҳу алайҳи ва саллам): **“Ҳар бирингиз бир раҳбарсиз ва қўл остингиздагиларга масъулсиз”**, деб таълим берганларидек, отаналар, қолаверса, таълим-тарбияга мутасадди кишилар бу ишга жавобгар эканларини ҳис қилишлари лозим. Бир сўз билан айтганда, фарзандларимиз илм-маърифатли инсонлар бўлиб етишишларида бирортамиз четда, томошабин бўлиб турмаслигимиз лозим.

Муҳтарам анжуман иштирокчилари! Бугунги кунда ёшларни дунёвий илмлар соҳиби ва ҳунарли бўлишга тарғиб қилар эканмиз, Ҳазрати Али каррамаллоҳу ваҳҳаҳу ҳар бир даврда ўзига хос, ўрганиш лозим бўлган илмларни эгаллашга ишора қилиб: **“Болаларингизга келажак давр илмини ўргатингиз, чунки улар сизнинг даврингиздан бошқа даврда дунёга келишади”**, деганларини эслаш муҳим. Буюк келажакни ёшлар қўлига топширар эканмиз, уларни бунга тайёрлаб боришимиз лозимлигини унутмаслик керак.

Ислом дини фарзанд тарбияси масъулиятини ота-оналарга юклаган. Шундай бўлгач, ундан ҳеч ким четга чиқа олмайди. Ота-оналар фарзандларини исломий руҳда тарбиялаш, илм-ҳунар ўргатиш, уларни Расулulloҳнинг (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) кўрсатмаларига асосланган ҳолда солиҳ инсонлар қилиб етиштиришга масъулдирлар.

Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам): **“Ҳақиқатда яхши хулқларни камолга етказиш учун пайғамбар қилиб юборилдим”**, деганлар. Кўриниб турибдики, Аллоҳ таолонинг Муҳаммадни (алайҳиссалом) пайғамбар этиб юбориши сабабларидан бири инсонлар ўртасида чиройли хулқни тарқатишдир. Бу эса умматлар учун энг муносиб намунадир.

Ҳақиқатда, тадбирли, зийрак ота-она болаларини ибратли хулқ, чиройли муомала, меҳрибонлик, камтарлик, яхши насихат, тўғри йўл кўрсатиш каби воситалардан фойдаланган ҳолда тарбиялайди. Шундагина болалар эзгулик, ўзгаларга ҳурмат кўрсатиш, меҳрибонлик қилиш муҳтида улғаядилар. Бундай ўғлонлар зийрак, солиҳ, ваъдасига вафо қилувчи, зиммасидаги масъулиятларни бажарувчи бўлиб етишишади. Ҳар бир оилада болалар Ислому асослари ва Қуръон одоби билан одобланиши лозим.

Фарзандларни ростгўйлик, меҳр-муҳаббат ва имон-эътиқод руҳида тарбиялаш юртимизда олиб борилаётган асосий тадбирлардан ҳисобланади. Шунинг учун ёшлар келажакини ўйлаган, уларнинг турли жабҳалардаги ишлари ҳақида қайғурган юртимиз уламолари ўғил-қизларимиз маърифатли, виждонли ва намунали хулқ эгалари бўлиб улғайишлари учун интилишмоқда. Уларнинг замонавий билимларни, энг янги технологияларни ўрганиши ва коинот олами сирларини билиши лозимлиги ҳам мақсад қилиб қўйилган.

Улуғ боболаримизнинг илмга интилиш, эл-юртга хизмат қилиш борасидаги гўзал анъаналарини бугунги ёшларимиз ҳам фаол давом эттиришяпти. Биз бу ҳаракатни талаба ёшларимизнинг ғайратида, янги-янги етишиб чиқаётган қориларимиз ва олимларимиз тимсолида кўришимиз мумкин.

Ўзбекистон мусулмонлари идорасининг хориждаги мусулмон олами билан алоқалари тобора мустақамланиб бормоқда. Ҳозир жаҳоннинг ўттиз-

дан зиёд мамлакатлари билан мустаҳкам алоқа ўрнатилган. Кўпгина ёшларимиз Миср, Саудия Арабистони, Ливия, Сурия каби мамлакатларда таълим олиб қайтишди. Иқтидорли ёш қориларимиз эса бир қанча давлатларда ўтказилган халқаро мусобақаларида фаол иштирок этишди.

Сўзим охирида Миср Араб Республикаси вақф ишлари вазири доктор Маҳмуд Ҳамдий Зақзуқ жанобларига ва “Ал-Азҳар” университети раҳбариятига Ислому қилган улуғ хизматлари учун ҳамда бу эътиборли анжуманни ҳар йили давомли ўтказиш ва дунёнинг барча ўлкалари машҳур олимларини учраштиришдаги фаолиятлари учун чексиз эҳтиромимни ва мамнуниятимни билдираман.

Аллоҳ таолодан барчаларингизга мустаҳкам соғлиқ, бахт-саодат ва Ислому дини равнақи йўлида олиб бораётган саъй-ҳаракатларингизда муваффақиятлар тилайман.

Қоҳира шаҳри,
2009 йил

САМИМИЙ МУЛОҚОТЛАР

Қоҳирадаги анжуман кунлари Ўзбекистон мусулмонлари идораси раиси, муфтий Усмонхон Алимовнинг

бир қатор араб ва Ислому мамлакатларидан келган вазир, муфтий, қози ва мутафаккирлар билан дўстона мулоқот ва суҳбатлари бўлди.

◆ 7 март куни Миср Араб Республикаси Вақф ишлари вазири доктор Маҳмуд Ҳамдий Зақзуқ жаноблари ЎМИнинг раиси, муфтий Усмонхон Алимовни самимий қабул қилди. Қабулда, шунингдек, Ислому ишлари бўйича Олий Мажлис

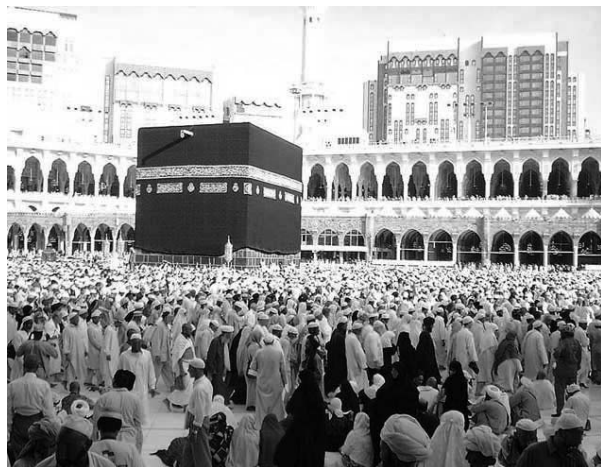
Бош котиби доктор Муҳаммад Шахот Жундий ва вазирлик масъуллари ҳам иштирок этишди.

◆ **Муфтий ҳазратлари** Қоҳирадан эфирга узатиладиган “Иқра” телеканали, Миср ва БААнинг “Умма”, “Савтул Умма” газеталари муҳбирлари билан ҳам учрашдилар.

“Ал-Азҳар”да талабалар билан учрашув

ЎМИ раиси, муфтий жаноблари “Ал-Азҳар”-да таҳсил олаётган ва Наср шаҳрида истиқомат қиладиган бир гуруҳ ўзбекистонлик талабалар билан ҳам учрашиб, улар ҳузурида нутқ сўзладилар. Учрашувда Ўзбекистон Республикасининг Миср Араб Республикасидаги Фавқулодда ва Мухтор элчиси Шоазим Миноваров қатнашди.

ҲАЖ ВА УМРА САФАРИГА БОРИШ ОДОБЛАРИ

Аллоҳ таоло бундай марҳамат қилади: **“Албатта, одамлар (ибодати) учун қурилган биринчи уй — Бакка (Макка)даги муборак ва оламлар учун ҳидоят (манбаи) бўлмиш (Каъба)дир. Унда очиқ аломатлар, “Мақоми Иброҳим” бордир. Унга (Каъбага) кирган киши омонда бўлур. Йўлга қодир одамлар зиммасида Аллоҳ учун Байтни ҳаж қилиш (фарзи) бордир...”** (Оли Имрон, 96—97).

Алҳамдулиллоҳ, мустақиллик йилларида неча ўн минглаб юртдошларимиз ҳаж ва умра ибодатини адо этиш, Пайгамбаримизнинг (алайҳиссалом) муборак равзалари зиёратига бориш имконига эришишди. Янги борувчиларни рўйхатга олиш, тиббий кўрикдан ўтказиш, кузатиш ва кутиб олиш ҳамда уларга зарур хизматларни кўрсатиш ишлари йил сайин яхши йўлга қўйилмоқда. Бу борада давлатимиз ва ҳукуратимизнинг яқиндан ёрдам кўрсатаётгани таҳсинга сазовор.

Таассуфки, юртдошларимиз орасида ғайриқонуний йўллар билан ҳажга боришга уринади-

ганлар ҳам баъзан учраб қолади. Улар Ўзбекистон фуқаролигидан чиқиб қўшни республикалар фуқаролигини қабул қилиш ёки араб мамлакатлари орқали норасмий йўл билан автобус ва хусусий уловларда боришга ҳаракат қилишади. Ваҳоланки, бундай уринишлар динимиз кўрсатмаларига ҳам ҳилофдир. Динимиз тоқат ва имкониятдан ташқари бирорта ибодатни ўзини қийнаб, бажаришни буюрмаган. Бир ишни қилишдан олдин оқибатини ўйлашимиз керак.

Қуръони каримда бундай дейилган: **“Аллоҳ таоло кимсани тоқати ва имкониятидан ортиқ амал қилишга мажбур қилмайди”** (Бақара, 286). Ҳаж ва умра сафарига расмий йўл билан борувчиларга барча қулайликлар муҳайё қилинган. Ҳожиларга хизмат қилиш учун олдиндан махсус ишчи гуруҳ тузилади. Эллиқбошилар гуруҳларига масъулият билан раҳбарлик қилишади. Юртдан иззат-икром билан кузатилишади, муборак заминда ҳам иззат-икром билан кутиб олинишади. Макка ва Мадина шаҳарларида тайин жой, тайин озиқ-овқат ва уловлар билан таъминланишади.

Норасмий йўллар билан борувчилар эса, ҳар йилги тажрибадан маълум, тураржой, озиқ-овқат ва уловлар масаласида жуда кўп қийинчиликларга учрашади. Чунки улар учун ҳеч ким жавоб бермайди. Ўтган йилларда норасмий йўл билан борганларнинг йўлларда, чўлларда сарсон-саргардон юришгани, фожиали ҳолатларга дучор бўлишгани кузатилган.

Давлатимиз фуқароларининг мусофир юртларда сарсон юришини истамайди. Мазкур ҳол юртимиз ва халқимиз шаънига яхши эмас. Аксинча, асосий мақсадимиз бошқа юртлар ҳожилари орасида намуна кўрсатиб, ибодатларни кўнгилдагидек ўтаб, эсон-омон юртга қайтишдир.

Шу боис ҳаж ва умра сафарларига бориш истагидаги юртдошларга сабр-тоқатли ва шукрда бўлишни тилаймиз. Ҳожиларимиз одоб ва ахлоқ қоидаларига риоя қилиб бошқаларга ўрнак бўлсинлар. Ҳажга ва умрага расмий йўллар билан, ташкилий равишда боришга ҳаракат қилайлик.

**Ўзбекистон
мусулмонлари
идораси**

келганида, аёлининг қамалганини эшитлади. Дардига дард қўшилиб, узоқ яшамай оламдан ўтди.

1941 йили Фотима ая озодликка чиқарилади. Бу орада Иккинчи жаҳон уруши бошланади. Эркаклар урушга кетишади. Аёллар зиммасига янада масъулият тушади. Ая оталари урушга кетган ва етим бир неча болани қарамоғига олади, боқиб, тарбиялаб вояга етказди. Ўзининг икки ўғли эса, урушга кетганича қайтмайди.

Бу қийинчилик ва йўқотишлар аянинг иродасини бука олмади. Аксинча ҳар ишда қишлоқ аёлларига таянч бўлди. Ўша пайтда тиббий ёрдам хизмати бўлмаган қишлоқларда доялик қилди.

МАТОНАТ

Фотима Абдуқаюм қизи (1891-1966) Қашқадарё вилояти Яккабоғ туманининг Ўрта қишлоғида туғилган. Оталари Абдуқаюм Бухорода таҳсил ўрганиб, диний ва дунёвий илмдан хабардор зиёли кишилардан эди. Ота ўн бир нафар фарзанд ичидан зийрак ва зеҳнли эгиз қизлари Фотима ва Зухрага алоҳида эътибор қаратди. Араб ва форс тилларини, мумтоз адабиётни ўргатди. Кейинчалик иккала қизи болаларга таълим беришди. Совет даҳрийлик зулми Абдуқаюм қизларини ҳам ўз домига тортди. Тасодиф билан Зухра омон қолган. Аммо Фотима бу зуғумнинг аччиқ дардларини узоқ йиллар тортди.

Фотима вояга етгач, Ишкент қишлоғилик мулла Рўзимат исмли кишига узатилди. Мулла Рўзимат ҳам Шаҳрисабз мадрасасида таҳсил олган, ўзига тўқ ва зиёли кишилардан эди. У қурдирган масжид ҳозир ҳам бор, барпо этган боғ-роғларини ҳалигача одамлар «Рўзимат охунднинг боғлари» дейишади. Эр-хотиннинг бахтли ҳаёти узоқ давом этмади.

1932 йили мулла Рўзимат қулоқ сифатида қамалди. Тўрт фарзанд билан ёлғиз қолган ая оиланинг бутун ташвишини елкасига олди. У бошланғич мактабда қишлоқ болаларининг саводини чиқара бошлади, мумтоз адабиётдан сабоқ берди.

Ўша даврда аядан таҳсил олган шогирдларидан бири бундай хотирлайди: “Аянинг ҳузурига ҳамиша катта қизиқиш билан борар эдик. Ая бизга таълим бериш билан бирга, ҳикматли ривоятлар ва ҳикоятлар сўзлаб берарди. Аҳмад Яссавий, Алишер Навоий, Муҳаммад Фузулий газалларини ўқиганида маҳлиё бўлиб қолардик”.

1937 йили бир неча айғоқчининг чақуви билан ая тухматга қолиб, ҳибсга олинади. Ўзининг кейинчалик хотирлашича, қамоқдаги ҳақорат ва камситишларга қарамай, яхши хулқи, меҳнатсеварлиги билан атрофдагилар меҳрини қозонади, рус тилини ўрганади.

Аянинг турмуш ўртоғи мулла Рўзимат касаллиги туфайли қамоқдан озод этилиб, уйига

Қўшни қишлоқ аёллари ҳам турли масалаларда ундан кўмак сўраб келишарди. Эл орасида аяни “Мулла момо”, “Ойим эна” деб қадрлашарди.

“Онам бўш пайтларида мумтоз шоирлар шеърларини ёддан ўқишни яхши кўрардилар, — деб хотирлайди ўғли Асадулла Поёнов. — Бир куни сочлари оқариб қолганига ишора қилдим. Шу заҳоти Алишер Навоийнинг қуйидаги байтини ўқидилар:

*“Хазон сипоҳига, эй боғбон,
эмас монев,
Бу боғ томида гар игнадин
тикан қилғил”.*

Фотима ая етмиш тўрт ёшида Кенгузар қишлоғида вафот этди. Аянинг ўғитлари, ўқиган шеърлари ҳамон қулоғим остида жаранглайди. Мураккаб ва аччиқ тақдири эса бугунги озод ва эркин замоннинг қадрига етишга ундайди.

**Насриддин
МУҲАММАДИЕВ,**
*Ўзбекистонда хизмат
кўрсатган маданият ходими*

ТАРБИЯ ОМИЛЛАРИ

Болага яхши тарбия бериш учун ота-она уни алоҳида эътибор билан назорат қилиш керак. Айниқса, уч ёмон хислат - ёлғончилик, сўкиш (ёмон сўзларни сўзлаш), ўғрилиқ каби салбий иллатлар шакланмаслигига қаттиқ диққат қилишлари мақсадга мувофиқ

Ёлғончилик энг ёмон иллат эканини билсак-да, баъзида болаларимиз ёлғон гапир-бошласа, эътибор қилмаймиз. Гоҳида ўзимизнинг тарбиячи эканимизни унутиб қўйиб, ёлғон сўзлаб, уларга тескари намуна бўламиз. Бола ёшлигидан ёлғон гапирса, катта бўлган сари бу иллат ҳам катталлашиб, уни розолатга етаклайди.

Ота-оналар ва тарбиячилар болаларга чиройли муомала билан мурожаат қилишлари, яхши сўзларни ишлатишлари мақсадга мувофиқ. Ёмон хулқли тенгдошлари таъсирига тушиб қолмасликлари чорасини кўришлари керак. Болаларга ёмон сўзлаш ва сўкиш мумкин эмаслигини чиройли йўллар билан, жумладан, ибратли ҳикоялар, ривоятлар ёрдамида уқтириш лозим.

Ўғрилиқ ҳам хавфли иллат. Бировнинг ҳақиқа хийнат қилмаслик, мажбуриятларни билиш ёшлиқдан ўргатилмаса, бола аста-секин кўп ёмон одатларни одат қилиб олади. Ўғрилиқ, хийнат ҳаётда нималарга олиб келиши эса, ҳаммага маълум.

Фарида АБЗАЛОВА,
ТИУ магистранти

* Қон таркибида қанд меъерининг оз бўлиши асабийликка олиб келиши мумкин. Киши бир кунда бир марта бўлса ҳам бамайлихотир ўтириб овқатланишга имкон топмаса, ёнида қанд олиб юргани маъқул.

*Линолеум, синтетик гиламлар, айрим гулқоғозлар ҳид чиқарадиган углеводлар манбаи ҳисобланади. ДСПдан ясалган мебелдан эса узоқ йиллар давомида заҳарли фармалдегид ва феноллар таралиб туради, улар шиллиқ қаватлар ва териға салбий таъсир этади. Оддий гулқоғоз билан оддий лойсувоқ ёки оҳакдан осонгина воз кечиб юборишдан олдин таъмирлашда ишлатиладиган замонавий материалларнинг соғлиқ учун зарарли томонларини ўрганиш лозим.

ҚЎЛ ТЕЛЕФОННИНГ ЗАРАРИ

* Қўл телефон инсон танаси ва миясига энг кўп ва кучли таъсир ўтказа оладиган ускунадир. Телефондан нурланиш эса мия фаолиятини тезда ишдан чиқаради. Соҳа олимларининг фикрича, телефонда бир марта сўзлашув вақти икки ярим дақиқадан ошмаслиги лозим.

* Қўл телефонлар айниқса болалар учун зарарли. Уларнинг бош суяклари, мия тўқималари ҳали тўлиқ ривожланмаган, бош суяклари катталарникидан кўра юпқароқ бўлади. Оқибатда нурланиш бола миясига чуқурроқ кириб бориб, мия ва эшитиш аъзоларига кучли зарар еткази.

*Шимолӣ ҳудудлардаги аҳолининг бўйи жанубий минтақаларда яшовчиларга нисбатан баландроқ бўлади. Аниқланишича, ултрабинафша нурларининг меъёрда бўлиши бўй ўсишини тезлаштиради, аксинча, офтоб нурининг ҳаддан ташқари кўп қиздириши бўй ўсишини секинлаштиради.

* Қуёш нурининг етишмаслиги қондаги мелатонин – тушқунлик гормони миқдорини ошириб юборади. Шу боис очиқ ҳавода тез-тез сайр қилиш, жисмоний машқ қилиш руҳ ва бадан толиққанида фойда беради.

* Боланинг кам ухлаши бўй ўсишига тўсқинлик қилувчи омиллардан бири. Ўшиш гормонининг етмиш фоизи тунги уйқу пайтида ажралиб чиқиши тажрибаларда аниқланган. Шунинг учун болалар тўйиб ухлаши керак.

Билимдонлар баҳси

Илм кишига тўғри йўлни кўрсатади, ҳаёт қонуниятини ўргатади, даражасини юксалтиради. Мусобақалар эса, кунт билан эгалланган билимларнинг ўзига хос намоиши, синови бўлади.

Шу йилнинг 11 март куни Тошкент Ислом институтида Ўзбекистон мусулмонлари идораси тасарруфидаги Ислом ўрта-махсус билим юртлари битирувчи босқич талабалари ўртасида “Ягона олимпиада – 2009” билимдонлар якуний мусобақаси бўлиб ўтди. Жаҳонгир Рўзиев (Кўкалдош), Райҳона Тожибоева (“Хадичаи Кубро”), Ёқубжон Бухорбоев (Мир Араб), Фароғат Маматшоева (“Жўйбори Калон”), Алихон Шердонаев (Хожа Бухорий), Гулзода Қодирова (“Хожа Бухорий” билим юрти аёл-қизлар бўлими), Абдуғулом Мелибоев («Саййид Мухйиддин маҳдум»), Юсуфжон Абдурахимов (“Мулла Қирғиз”), Нажмиддин Ҳамзаев (“Фахриддин ар-Розий”) ва Султонбой Ражабов (“Муҳаммад ал-Беруний”) мазкур олимпиаданинг биринчи босқичи ғолиблари бўлишган. Ҳаммалари республика босқичида ҳам ғалабага лойиқ талабалар ҳисобланишади. Аллоҳ барчаларига роббоний илмидан ато этсин.

Якуний босқичда йигитлардан Ёқубжон Бухорбоев, қизлардан Райҳона Тожибоева биринчи ўринни эгаллашди ва келгуси ўқув йилидан Тошкент Ислом институтида ўқиш имтиёзини қўлга киритишди. Иккинчи ўринлар насиб этган Жаҳонгир Рўзиев ва Гулноза Қодирова рангли телевизор, учинчи ўринларга лойиқ кўрилган Юсуфжон Абдурахимов ва Фароғат Маматшоева DVD плеер эгаси бўлишди. Билимдонлар баҳсининг қолган иштирокчилари ҳам Ўзбекистон мусулмонлари идорасининг ҳамда “Мовароуннахр” нашриёти, “Ҳидоят” журнали ва “Ислом нури” газетасининг махсус совғалари билан тақдирланишди.

Пайғамбаримиз (алайҳиссалом) туғилган кунларига

Ҳар йилигидек рабиул аввал ойини диёримиз мусулмонлари кўнгилда ўзгача соғинч билан кутишади. Чунки бу ойнинг 12-куни Ҳазрати Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) туғилганлар. Бу куннинг ажиб тароватлари айниқса масжид ва мадрасаларда яққол сезилади.

Пайғамбаримиз (алайҳиссалом) туғилган кунлари муносабати билан масжидларда Расулulloҳга салому саловатлар йўлланди. Хайрли дуолар қилинди. Ўзбекистон мусулмонлари идорасидаги тасарруфидаги барча Ислом билим юртларида мавлуди шарифга бағишлаб чиройли тадбирлар бўлиб ўтди. Бу тадбирлар Расулulloҳ сийратларни ўрганиш, суннатларига эргашиш борасида бир ўрнак бўлди, қалбларда у зотга нисбатан муҳаббат ва ихлосни янада кучайтирди, десак муболаға бўлмайди.

Жумладан, Тошкент Ислом институти талаба қизлари иштирокида ўтган тадбирда институт проректори Абдурахмон Фафуров Пайғамбаримизнинг (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) сийратлари ва гўзал сифатлари ҳақида маъруза қилди, ёшлардан тушган саволларга жавоб берди.

Фахриддин ар-Розий номидаги Ислом ўрта-махсус билим юртида ўтган “Расулulloҳ гўзал ахлоқ эгаси” номли тадбирда эса Пайғамбаримиз туғилган кунда юз берган ғаройиб, тарихий воқеалар эсланди. Айниқса, ул зотнинг гўзал хулқлари алоҳида таърифланди. Мадраса мудири Даврон Абдуқодиров талабаларни Расулulloҳнинг ҳаёт тарзлари ва хулқ-одобларидан ўрнак олишга чақирди.

Тадбирга ташриф буюрган таниқли шоир ва адиб Фозил Зоҳиднинг поклик, садоқат, мардлик, ибодат ва эзгуликка чорловчи шеърлари Пайғамбаримиз (алайҳиссалом) ўғитларининг назмий ифодаси сифатида юракларни тўлқинлантирди.

Акбар ДЎСМАТОВ

Тошкентнинг ўтмиши ва бугуни

Яқинда Хадичаи Кубро аёл қизлар Ислom ўрта махсус билим юртида Тошкентнинг 2200 йиллигига бағишланган тадбир бўлиб ўтди.

Тадбирда тарих фанлари номзоди Мубо-рак Юнусхўжаева азим пойтахтимизнинг икки минг икки юз йиллик тарихи ҳақида қим-матли маълумотлар берди. Шу билан бирга, тарихчи олима шарқ дарвозаси номини олган Тошкентнинг жуғрофий жойлашиши, аҳолиси ва бугунги ҳаётига ҳам тўхталди. У Тошкентмизнинг жаҳоний нуфузи ҳақида га-пирар экан, халқаро ЮНЕСКО ташкилоти Бош конференциясининг 2007 йил 2 ноябрдаги 34-анжумани Тошкент шаҳрининг 2200 йил-лигини нишонлашга қарор қилгани боиси-ни шарҳлади.

Қадим Бухоро бўйлаб саёҳат

Шу йилнинг тўққизинчи март куни “Жўйбо-ри калон” аёл-қизлар Ислom ўрта махсус билим юртида “Тарихимизни ўрганамиз” мавзуида давра суҳбати бўлди. Унда Бухоро шаҳрида жойлашган тарихий ёдгорликлар, осори-атиқалар, уларнинг шарқона қурили-ши ҳақида кўпгина маълумот оған талаба-лар тадбирдан сўнг қадим шаҳар бўйлаб са-ёҳатга чиқишди.

Умумхалқ ҳашарида

Шу йилнинг 14-15 март кунлари юртимиз-да бўлиб ўтган умумхалқ ҳашарига Ўзбекис-тон мусулмонлари идораси, унинг тасарру-фидаги вилоят вакилликлари, масжид ва мад-расалар аҳли уюшқоқлик билан қатнашишди.

Жумладан, Бухоро вилоятидаги Баҳоуддин Нақшбанд, Саид Амир Кулол, Абу Ҳафс Ка-бир, Абдуҳолиқ Ғиждувоний каби ҳамиша гавжум зиёратгоҳлар озодаланди.

Самарқанд вилоятида кам таъминланган оилаларга беш юз тўқсон икки минг сўмлик хайрия ёрдами кўрсатилди.

Анджон вилоятидаги 753 қабристон тар-тибга келтирилди. Атрофига жами 5500 тўп гул кўчати ўтказилди.

Умумхалқ ҳашарида Ислom билим юртла-ри мударрис ва талабалари фаол иштирок этишди. Шу кунлари Тошкент Ислom инсти-тути ҳовлиси, ўқув хоналари, талабалар ётоқ-хонаси, ошхона тозаланди. Институтнинг Таҳ-физул Куръон бўлими биноси теварагида 264 туп мевали ва манзарали дарахтлар буталаб оқланди, 20 туп турли хил мевали кўчат ўтказилди.

Кўкалдош Ислom ўрта-махсус билим юрти (Тошкент)да йигирма туп ҳар хил мевали ва 200 туп гул кўчати экилди.

Мулла Қирғиз Ислom ўрта-махсус билим юрти (Наманган) худудидаги 140 метр ариқ тозаланди. Талабалардан бир гуруҳи мад-расага яқин жойлашган «Сумалак» маҳалла-сини ободонлаштиришда фаол қатнашишди.

«Жўйбори калон» аёл-қизлар Ислom ўрта-махсус билим юрти (Бухоро)да ўтган ҳашар-да биринчи ва иккинчи босқич талабалари синф хоналари ва ошхона, учинчи ва тўртинчи босқичдагилар тикувчилик устахо-наси, фан хоналари ва бошқа жойларни су-пуриб-сидиришди.

Хадичаи Кубро аёл-қизлар Ислom билим юрти (Тошкент)да ҳам барча синф хонала-ри, йўлаклар, ошхона, кутубхона, архив хо-наси тозаланди. Деразалар артилиб, парда-лар ювилди.

Мир Араб мадрасаси (Бухоро) мударрис ва талабалари уч гуруҳга бўлиниб, ҳашар қилишди. Биринчи гуруҳдагилар билим юрти ҳовлиси, хўжалик биноларини саранжом-са-ришта қилишди, гулзорга ишлов бердилар. Ик-кинчи гуруҳдагилар синф ва фан хоналари, кутубхонани озодалашди. Учинчи гуруҳдаги-лар эса, Масжиди Калон, Олимхон мадраса-си, Минораи Калон ҳамда Хўжа Нуробод кўча-сидаги ободончилик юмушларига қарашишди.

Пўлатхон КАТТАЕВ,

ЎМИ таълим ва кадрлар бўлими ходими

Имом Абу Бакр Муҳаммад ибн Исмоил Қафғол ШОШИЙ

ЖАВОМИЪУЛ КАЛИМ

«Пушаймонлик (қилинган гуноҳ учун) тавбадир».

Шарҳ: Пушаймонлик ножўя қилмиш, ҳатти-ҳаракат учун чин дилдан афсус-надомат чекишдир. Тавба эса инсоннинг ўз қилмишидан хижолат чекиб, уни қайта такрорламасликка ихтиёрий азму қарор қилишидир.

«Ишончга эришиш (омонатни сақлай олиш) бойликдир».

Шарҳ: Дарҳақиқат, бошқаларнинг ишончини қозониш катта фазилат. Шундай фазилат эгасига одамлар ишониб, кўнгилларини очишади, шахсий масалаларда маслаҳат сўрашади. Могу дунёларини, бола-чақаларини, уй-жойларини, оту уловларини унга ишониб қолдиришади. Омонатни сақлай олувчилар жамиятда юксак обрў-этиборга эгадирлар.

«Қуръон даводир».

Шарҳ: Қуръони каримнинг инсонларда учраб турадиган ҳам руҳий, ҳам жисмоний дардларга шифо бўлиши ҳаётда исботини топган. Уламолар ва тиббиёт мутахассислари оятлар ин-

сон онгига, хоссатан унинг руҳониятига таъсир этишини кўп илмий тажрибаларда тасдиқ қилишган. Қуръони каримнинг касалликларга шифо экани хусусида бир неча ояти карималарда (10:57, 16:69, 17:82, 41:44) очиқ баёнлар келган.

«Гапиришдан олдин салом беринг».

Шарҳ: Икки мусулмон учрашганида бир-бирига “Ассалому алайкум”, “ва алайкум ассалом”, деб саломлашишлари ва ундан кейин гапни бошлашлари Исломо одобидан. Фақиҳлар салом бериш суннат, унга жавоб қайтариш вожибдир, деб таъкидлашган ва вожибни тарк этиш гуноҳ эканини китобларида баён қилишган.

“Салом” сўзининг луғавий маънолари саломатлик, тинчлик-хотиржамлик, омонликдир. Саломлашув ўзаро меҳр-оқибат ортишига сабабдир.

«“Ҳикматли” сўзининг ўзиёқ ҳар бир донишманднинг йўқотиб қўйган нарсасидир».

Шарҳ: Ҳадиснинг давоми: «Уни (“ҳикматлини”) топиб олган ҳар бир донишманд донишманд бўлишга (донишмандлик либосини кийишга) ҳақлироқдир».

Донишмандлар ҳикматли нарсанинг шайдоларидир. Улар ҳикматни топиш учун доим изланишади, “ҳикматли” деган сўзни эшитгандаёқ худди бирор нарсани йўқотиб қўйиб, уни қайта топиб олишга, қидириб, қўлга ки-

ритишга, унинг маъно ва моҳиятини англашга ошиқишади ва уни халқ манфаати учун хизмат қилдиришга интилишади.

“Ҳикмат” сўздан таркиб топган “ҳаким” калимаси хусусида. Аллоҳнинг 99 гўзал исмларидан бири Ҳаким. Бу сўз Қуръони каримда 80 марта зикр қилинган. Шунинг ўзиёқ ҳикматни билган одам илмли ва ақл-идрокли бўлишига далолатдир.

“Ҳаким” сўзи касбини чуқур эгаллаган ҳозиқ табибларга нисбатан ҳам ишлатилади.

«Шарм-ҳаё (андиша)нинг барча кўриниши эзуликдир».

«Ҳаё яхшиликдан ўзга нарсани келтирмайди».

Шарҳ: Ҳаё ножўя ҳатти-ҳаракатдан, бузуқ ишлардан қайтарувчи нозик ҳис-туйғудир. Шунинг учун ҳам, ҳаёси борнинг имони бор, ҳаё имондандир, дейилган. Ҳаёли кишилар эл орасида ардоқда бўлишади.

«Қўполлик ҳалимликнинг офатидир».

Шарҳ: Ҳалимлик, яъни, майинлик, юмшоқлик, юввошлик инсоннинг гўзал хислатларидандир. Қўполлик эса, салбий сифатдир. Қўполлик кишига катта зарар етказди ва обрў-этиборини туширади. Шунинг учун ҳам Пайғамбаримиз (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) “Қўполлик ҳалимликнинг офатидир”, деб умматларини огоҳлантирганлар.

Абдуқаҳҳор ШОШИЙ
таржимаси ва шарҳи

Уят бўлади

Устоз Абдулла Қаҳҳорнинг “Уят” деган мақоласи бор. Унда мазкур тушунчага ахлоқий жиҳатдан ёндашилиб, уят инсонни бошқалардан ажратиб турувчи туйғудир, деган йўсинда тавсиф берилган.

Мен мақоланинг мазмунини дастлаб телевизор орқали адабнинг ўз оғзидан эшитган эдим. Ўшанда не-не долзарб ижтимоий-маданий муаммолар қолиб, устозимизнинг анчайин бир ахлоқий мавзуда, қолаверса, болалик-ёшлик чоғларимизда ҳар қадамда эшитадиганимиз танбеҳнамо бир сўзга (“Уят бўлади!”) бу қадар урғу бериб сўз юритгани менга эриш туюлгани рост.

Кейинчалик эса, хусусан, сўнгги йилларда уят ҳисси фақатгина ахлоқий тушунча эмаслигига бот-бот амин бўлмоқдамиз. Назаримда, бу сўзнинг моҳияти хиралашиб, умуман, шу туйғунинг ўзи сусайиб кетаётгандек туюлади. Кечагина айб саналган унча-мунча қилмишларга бугун одатдаги бир ҳол сифатида бепарво муносабат қилинаётганга ўхшайди.

Ваъда берамиз-у, устидан чиқмаймиз. Хижолат чекиш йўқ.

Инсоннинг кўзига тик қараб ёлғон гапирамиз. Гап тортиш йўқ!

Бировнинг ҳақини урамиз-у, индамай тураверамиз.

...Уялмаймиз, уялмаймиз...

Номусу виждондан сўз очган одамга бозорни, бозор иқтисодиётини рўқач қиламиз. Бозор... биздан олдин ҳам бор эди, биздан кейин ҳам бўлар... Дунё — бозор ўзи. Лекин у ҳаргиз иллатларнинг ниқоби эмас...

...Хижолатдан қизара билган банда нақадар голиб!

Бой бўлай десангиз

— Дадажон, айтинг-чи, бой бўлмоқ учун нима қилиш керак?

— Бой бўлмоқ учун... — дейди-ю, кутилмаган саволдан довдираб қолади ота. Нима десин? Қандай жавоб қилгани маъкул?

Ўғли шундай савол билан мурожаат этмаган америкалик балки койинар, аммо шарқлик отага бу гап малол келиши аниқ.

Бой бўлмоқ деганда ўғил нимани назарда тутяпти? “Мерседес” миниш, ҳашаматли қаср қуриш, Канар ё Багам оролларида ялло қилишними? Бунга эришганлар кам эмас. Бунга эри-

шиш. Лекин яшашдан мақсад шуми? Шугинами?

Эшитгандирсиз, аксарият мулкдору бадавлат одамлар пул топиш учун ўзини ҳар ёққа уради. Ўн минг сўмим юз минг бўлсин дейди, юз минг сўмим... Нега бундай? Таажжубланарли ҳол эмасми бу? Ахир дунёдаги бор пулга эгалик қилиб бўлмайди-ку! Бўлганида ҳам, нариги дунёга орқалаб кетиш иложи йўқ. Қолаверса, беҳисоб мол-мулк соҳиби бўлган баъзилар бор-будини гоҳо бачкана бир қўнғилхушликларга сарфлаб-совуриб юрибди-ку?

Демак, Худо берганига шукр қаноат қилибгина ўтириш лозим экан-да?

Йўқ, биз бундай демоқчи эмасмиз. Ҳалол, пешона тери билан топилган ҳар қанча бойликка яна бойлик қўшилсин, уни топган шоввоз-шеримардга шарафлар бўлсин. Қани эди, биздан ҳам заковат кучи билан миллиард-миллиардлаб сармоя йиққан машҳур дастурчи Гейтсга ўхшаганлар чиқса! Қани эди, фақат мол-мулк васвасасида эмас, савоб дардида юрган серҳимматлар бизда ҳам кўпайса!

Лекин бизни бошқа нарса ташвишга солмоқда: ҳар йўл билан бўлсин, бойликка интилиш ҳисси... йўқ, ҳирси!

...Бундай қараш, бундай ёндашувлар билан Ватанни обод, элни фаровон қилиб бўлармикан, билганлар айтсин!

Устоз Асқад Мухтор билиб айтган: “Бахт бойликда, десангиз, ҳамма бахтсиз. Чунки ақллига кўп нарса керак эмас, аҳмоқ эса барибир тўймайди”.

Биз ўғил отадан биринчи галда мана бундай деб сўрамоғи тарафдоримиз:

— Дадажон, айтинг-чи, асл одам бўлмоқ учун нима қилиш керак?

Эркин АЪЗАМ

“Жаннат ўзи қайдадир”
китобидан қисқартириб олинди.

НИДЕРЛАНДИЯ ҚИРОЛЛИГИ

Бу мамлакатнинг иккинчи номи Ҳолландиядир.

Милоддан минг йиллар илгари ҳам бу тупроқларда келт қабилалари яшашган. Милоддан олдинги учинчи асрларда уларни фриз ва батав деган олмон қабилалари суриб чиқаришди. Милодгача бўлган биринчи асрда мамлакат ҳудудининг бир қисмини римликлар босиб олди. Милоднинг учинчи асрига келиб, Нидерландиянинг жануби-шарқида франк ва сакслар

Майдони: 41863 кв. км.
Аҳолиси: 16 миллион киши.
Пойтахти: Амстердам шаҳри.
Тузуми: конституциявий монархия.

Давлат бошлиғи: қирол.
Маъмурий тузилиши: 12 вилоятдан иборат.

Йирик шаҳарлари: Роттердам, Гаага.

Пул бирлиги: евро.

қароргоҳи пайдо бўлди. Еттинчи-саккизинчи асрларда насронийлик қабул қилинди. 870 йили Ҳолландия (Нидерландия) Шарқий Франк қироллигига кирди.

Ўн биринчи асрда мамлакат бир неча феодал мулкларга бўлиниб кетди ва кейинчалик Ҳолландия графлиги ташкил топди. Ўн бешинчи аср мобайнида у гоҳ Бургунд герсоглари, гоҳ Австрия габсбурглари қўл остида бўлди. 1548 йилга келиб “Нидерландия” деган умумий ном остида ўн етти вилоятдан иборат мулк бирлиги тузилди. Орадан саккиз йил ўтгач, эса испанлар ҳукмронлиги бошланди. Кўп ўтмай испанларга қарши озодлик уруши ва буржуа инқилоби бошланди. 1609 йили Испания Нидерландия мустақиллигини тан олди.

Ўн еттинчи асрда ҳолландлар Индонезия, Суринамни, Африқодаги ерларни, Шарқий Ҳиндистонни босиб олишди ва мустамлака салтанатини тузишди. Олдинроқ ташкил этилган Қўшма вилоятлар республикаси 1648 йилги Вестфал шарт-

номасига кўра, Ҳолландия республикаси сифатида тан олинди. 1795 йили уни франсузлар босиб олиб, Батав Республикасини тузишди. 1806 йили Наполеон Биринчининг акаси Луи Бонапарт бошчилигида Ҳолландия қироллиги ташкил этилди, етти йилдан сўнг фаранглар Ҳолландияни тарк этишди. 1815 йили жанубий ва шимолий Нидерландия Люксембург герсоги-

га тобе ягона Нидерландия қироллигига айлантирилди. Биринчи жаҳон урушида Нидерландия бетараф мамлакат эди, иккинчи жаҳон урушида олмон қўшинлари босиб олди. 1949 йили Белгия, Нидерландия ва Люксембург ягона “Бенилйукс иттифоқи”га бирлашишди.

Нидерландия саноати тараққий этган кучли ўн ўлкадан бири. Бу ердан табиий газ, нефт, тошкўмир қазиб олинади. Металлсозлик ривож топган. Электрон ва электротехника маҳсулотлари, дастгоҳлар ва саноат ускуналари, кема ва автомобиллар, трактор ва қишлоқ хўжалик машиналари, мотоцикл, велосипед, қайиқ ва яхталар кўп ишлаб чиқарилади. Нефтни қайта ишлаш, дори-дармон, лак ва бўёқлар ишлаб чиқариш корхоналари ҳам талайгина. Замонавий озиқ-овқат, тўқимачилик корхоналари мавжуд. Олмосга ишлов беришда мамлакат олдинги ўринларда туради.

Қишлоқ хўжалиги ҳам жадал ривожланыпти. Наслдор, йирик шохли қорамоллар, от, қўй-эчки ва парранда кўп боқилади. Мамлакатда буғдой, арпа, сули, шакарқамиш, картошка ҳосилдорлиги яхши. Сабзавот ва мева сотишда мамлакат дунёда биринчи ўринда туради. Айниқса, гул етиштириш Нидерландияни машҳур қилган, бу ерда лоланинг юзлаб хили ўстирилади. Балиқчи-

лик, денгиз жониворларини овлаш ҳам яхши йўлга қўйилган.

Нидерландия четга машина ва ускуналар, нефт ва нефт маҳсулотлари, озиқ-овқат, кимё саноати моллари сотади.

Бошқа мамлакатлардан машина ва ускуналар, озиқ-овқат, кийим-кечак, кимё ва нефт саноати маҳсулотлари сотиб олади. Кўпроқ Оврупа Иттифоқи мамлакатлари, АҚШ, Шарқий Оврупа ўлкалари билан савдо алоқалари ўрнатган.

Аҳолисининг 90 фоизини ҳолландлар, уч фоизини фризлар, яна шунчасини мароқашликлар, икки фоизини турклар ва бир фоизини суринамликлар ташкил этишади. Эътиқодига кўра, аҳолининг 34 фоизи католиклар, 25 фоизи протестантлар ва 6 фоиздан зиёдроғи мусулмонлардир.

Нидерландия мусулмонлар сони жиҳатидан Оврупада Франция, Олмония, Буюк Британия ва Италиядан кейин бешинчи ўринда. Мусулмонларнинг асосий қисмини Мароқаш, Индонезия, Туркия, Суринам каби мамлакатлардан келганлар ташкил этишса-да, сўнгги йилларда туб аҳолидан мусулмон бўлганлар ҳам кўпайди. Ҳозир мамлакатда салкам бир миллион мусулмон яшайди. Улар ўтган асрнинг етмишинчи йилларида юз мингдан ошмасди. Нидерландия Ислом ташкилоти Оврупа Исломий ташкилотлар кенгашининг фаол

аъзосидир. Мамлакатда Ислом марказлари очиш, диний адабиётлар чоп этиш, диний таълим ўргатиш ва бошқа ишлар олиб бориляпти. Радио-телевиденида исломий мавзулар учун махсус вақт ажратилган.

Нидерландиялик мусулмон аёл Ҳавво Бўзқурт Оврупа парламенти депутатлигига сайланган. Ўтган йили мамлакат тарихида илк бор йирик шаҳар Роттердамнинг мэри этиб мусулмон киши сайланди. Нидерландия Ислом ташкилоти мамлакат парламенти аъзоларига Куръони карим маъноларининг ҳолланд тилига таржимасини тақдим этди. Ташкилот президенти Аҳмад Ҳусайн айтишича, Куръони карим таржимаси аҳолига диннинг ақидавий асосларини асл манбадан олиш имконини беради.

Аҳмад ТУРСУН

Манбалар:

1. «Страны мира», справочник. Москва, 2003 г. стр. 85-87.
2. «Атлас мира», справочник. Москва, 2003 г. стр. 30-31.
3. М. Тульский, «Ислам в немусулманском мире», Москва, 2005 г.
4. Интернетнинг «Islam.ru» сайти хабарлари.

Ҳ И Д О Я

Таҳоратга ишлатса бўладиган ва ишлатиб бўлмайдиган сувлар боби

«Ёмғир, сой, булоқ, қудуқ ва денгиз сувлари билан таҳорат ва ғусл қилса бўлади».

Чунки Аллоҳ таоло: «Биз осмондан тоза ва тозаловчи сув туширдик»¹ деб марҳамат қилган.

Пайғамбаримиз (алайҳиссалом) ҳам: «Сув тоза ва тозаловчидир. Унинг рангини ёки таъмини ё ҳидини ўзгартирадиган нарсдан бошқа нарса таҳоратга яроқсиз бўлмайди», деганлар.

Яна Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) денгиз ҳақида: «Унинг суви тоза ва тозаловчидир, ўлимтиги (балиқ) ҳалолдир», деганлар.

«Сув» деганда ўша сувлар² тушунилади.

«Дарахтдан ёки мевадан сиқиб олинган нарса билан таҳорат ва ғусл қилиб бўлмайди».

Чунки у сув эмасдир³. Сув топилмаганида ҳукм⁴ таяммумга ўзгартирилган. Бу аъзоларга боғлиқ ҳукм⁵ ибодатга доирдир. Шунинг учун айтилганидан бошқасига⁶ ўтмайди. Аммо ток танасидан томадиган сув билан таҳорат қилиш мумкин, чунки унинг суви сиқилмаса ҳам ўзи чиқади. Бу ҳақда Абу Юсуфнинг (раҳматуллоҳи алайҳ) «Жавомеъ»ларида тилга олинган китобда⁷ сиқиб чиқариш шарт қилиниб, бунга ишора этилган.

«Бошқа нарса таркибида кўп бўлиб, сувлик хусусиятидан чиққан сув билан — шарбатлар, сирка, ловия суви, шўрва, атир-гулоб суви, зардаж суви билан таҳорат қилиш мумкин эмас».

Чунки у сув деб аталмайди. Ловия ва ундан бошқа нарса суви деганда қайнатилиши оқибатида ўзгардиган сувлар назарда тутилган. Агар қайнатилмасдан ўзгарса, у билан таҳорат қилиш мумкин⁸.

«Тоза нарса қўшилиб, сифатларидан⁹ бири ўзгарган сув билан — сут, заъфарон, совун, ишқор қўшилган сув билан таҳорат қилиш мумкин».

Имом Бурҳонуддин Марғинович айтди: «Мухтасар»да зардаж суви шўрва қатори ҳисобланган».

Абу Юсуфдан (раҳматуллоҳи алайҳ) ривоят қилинишича: «У заъфарон суви қаторидадир ва бу саҳиҳ».

Нотифий билан имом Са-рахсий (Аллоҳ уларни раҳматига олсин) ҳам шуни ихтиёр қилишган.

Далил будир: унда сувнинг номи тўлиқ сақланиб қолган, унга бўлак ном янгидан қўйилмаганини биласиз. Унинг заъфарон суви дейиш қудуқ ва булоқ суви дейиш кабидир. Чунки оз аралашган нарса, ер жинси каби, ундан сақланиш имкони йўқлиги боис, эътиборга олинмайди. Шунинг учун кўп бўлгани эътиборга олинмайди. Кўплик рангининг ўзгариши билан эмас, қисм¹⁰ билан бўлади. Бу тўғридир.

«Агар сув бошқа нарса қўшилганидан кейин қайнатиш билан ўзгарса, у билан таҳорат қилиш мумкин эмас».

Чунки у осмондан туширилган ҳолда бўлмайди. Олов уни ўзгартириб қўяди. Аммо, ишқор каби, тозалаш мақсадида ишлатиладиган нарса қўшиб қайнатилган сув билан таҳорат қилиш мумкин. Чунки марҳумни сидр (хушбўй дарахт) қўшиб қайнатилган сув билан ҳам ювишади. Бу тўғрида ҳадис во-

рид бўлган. Бироқ у нарса сувдан кўпайиб кетиб, овшоқ аралашган сув каби бўлиб қолса, ундан сув номи йўқолиши боис у билан таҳорат қилиш мумкин бўлмайди.

«Нажосат тушган сув¹¹ билан, тушган нажосат оз ё кўп бўлса-да, таҳорат қилиш мумкин эмас».

Далил, уйқудан уйғонган киши ҳақидаги ҳадисдир.

«Нажосат тушган ва унинг асари билинмаган оқар сув билан таҳорат қилса бўлади».

Чунки сув оққани учун нажосат бир жойда турмайди. Ранг, маза ва ҳид асардир. Ишлатилгани турмайдиган сув оқар сувдир. Баъзилар хас-чўпни олиб кетадиган сувни оқар сув дейишган.

«Бир тарафи чайқалиши билан иккинчи тарафи чайқалмайдиган катта ҳовузнинг бир тарафига нажосат тушса, унинг бошқа тарафидан таҳорат қилиш мумкин. Чунки, аниқ, нажосат у томонга етиб бормайди».

Чунки нажосатнинг асари чайқаш асаридан секин тарқалади. Кейин Абу Ҳанифадан (раҳимаҳуллоҳ) гусл қилгандаги сувнинг чайқалиши эътиборга олингани ривоят қилинган. Абу Юсуфнинг (раҳматуллоҳи алайҳ) сўзлари ҳам шундай. Абу Юсуфдан (раҳматуллоҳи алайҳ) кўл билан чайқаш эътиборга олингани ҳам ривоят қилинган. Муҳаммаддан (раҳматуллоҳи алайҳ) таҳорат олишда сувнинг чайқалиши эътиборга олинishi ривоят қилинган. Абу Ҳанифа

(раҳматуллоҳи алайҳ) далиллари будир: ҳовузлар таҳорат қилишдан кўра кўпроқ чўмилишга керакдир. Баъзилар ҳовузнинг кенглигини, одамларга осон бўлсин деб, карбос зиръ¹²ида ўнга ўн зиръ қилиб белгилаганлар. Фатво ҳам шунгадир.

Ҳовуз сувининг чуқурлиги сув олинishi билан таги очилиб қолмайдиган ҳолда бўлиши керак. Бу саҳиҳдир.

Қудурий (раҳматуллоҳи алайҳ) китобида: «Бошқа тарафида таҳорат қилиш мумкин бўлади», дейилиши нажосат тушган жой нажас бўлишига ишорадир. Абу Юсуфдан (раҳматуллоҳи алайҳ) нажосат тушган жой, оқар сув каби, фақат нажосат асари кўринсагина нажас бўлиши ривоят қилинган.

«Кана, пашша, ари, чаён каби танасида оқувчи қони бўлмаган нарсаларнинг сувда ўлиб қолиши уни нажас қилмайди».

Чунки нажас қилувчи омил ўлиш¹³ пайтида оққан қоннинг сув томчилари билан аралашувидир. Шу боис сўйилган жонлик, унда қон бўлмагани учун ҳалолдир. У жонзотларда қон йўқ. Тупроқ сингари, ҳаром бўлиши учун нажас бўлиши шарт эмас.

¹ Фурқон, 47.

² Қор-ёмғир, сой, булоқ, қудуқ ва денгиз сувлари.

³ Мева ё дарахтдан сиқиб олинган нарса (шарбат) сув дейилмайди.

⁴ Таҳорат ҳукми.

⁵ Таҳорат ва гусл ҳукми.

⁶ Мева ва дарахтдан сиқиб олинган сувга.

⁷ Қудурийнинг «Мухтасар»ида.

⁸ Ловияни ивитиб қўйиш оқибатида ўзгариб қолган сув би-

лан таҳорат олса бўлади. Аммо ловияни қайнатиш оқибатида ўзгарган сув билан таҳорат олиб бўлмайди.

⁹ Ранг, таъм ва ҳид.

¹⁰ Кўп қисмини ташкил қилиши.

¹¹ Бу ўринда идишдаги сув кўзда тутилган.

¹² Матоларнинг узунлигини ўлчашда ишлатиладиган бирлик; етти тутам; тахминан 60 см.га тенг.

¹³ Жондорнинг ўлиши.

“Сувда яшайдиган балиқ, бақа, қисқичбақа каби ҳайвонларнинг сувда ўлиши сувни нажас қилмайди».

Далил будир: у асл жойида сувда ўлганидан, у сариғи қонга айланган тухум¹⁴ каби нажосат деб ҳукм қилинмайди. Нега деганда, у сув ҳайвонларида қон бўлмайди. Қолаверса, қони бор ҳайвон сувда яшамайди. Нажосат қилувчи нарса эса, қондир. Балиқдан ўзга сув ҳайвонлари сувдан бошқа суюқликда ўлса, асл жойи бўлмаганидан уни нажас қилади, дейилган. Баъзи уламолар: “Нажас қилмайди, чунки бу ҳайвонларда қон йўқ”, дейишган. Ва бу асаҳдир».

Сувда яшовчи бақа билан қуруқликда яшовчи қурбақа бу бобда бир хилдир. Баъзи олимлар: «Қуруқликда яшовчи қурбақанинг сувда ўлиши қони борлиги ва сув асл жойи бўлмагани учун сувни нажас қилади», дейишган.

Туғилиши ҳам, яшаши ҳам сувда ўтайдиган ҳайвон сувда яшайдиган ҳайвондир. Сувда туғилмаган, аммо сувда яшайдиган ҳайвонларнинг ўлиши сувни нажас қилади.

«Ишлатилган сувни ҳадасларни¹⁵ тозалашда¹⁶ ишлатиш мумкин эмас».

Зуфар (раҳматуллоҳи алайҳ) айтадилар:

«Агар сувни ишлатган киши таҳоратли бўлса, ишлатилган сув тоза ва тозаловчидир.

Таҳоратсиз бўлса, у сув тозадир, аммо тозаловчи эмасдир. Чунки аъзолари ҳақиқатан тозадир ва шунга кўра у сув ҳам тоза бўлади, лекин ҳукман нопокдир ва бунга кўра у сув ҳам нопок бўлади. Шунинг учун биз бу икки ҳолни ҳисобга олиб, ишлатилган сув тоза, тозаловчи эмас, дедик.

Имом Муҳаммад (раҳматуллоҳи алайҳ): “Ишлатилган сув тоза, лекин тозаловчи эмас, чунки тоза нарсанинг тоза нарсага тегиши нажас бўлишга сабаб бўлмайди, бироқ у сув билан ибодат адо қилинганидан, садақа моли каби, унинг сифати ўзгариб қолади”, дейди. Бу сўз Абу Ҳанифадан (раҳматуллоҳи алайҳ) ҳам ривоят қилинган. Абу Ҳанифа билан Абу Юсуф (раҳматуллоҳи алайҳим): «Ишлатилган сув нажасдир», дейишган. Уларнинг далилари будир:

Пайғамбаримиз (соллаллоҳу алайҳи ва саллам): «Бирортангиз оқмайдиган сувга бўшанмасин ва унда жанобатдан гусл қилмасин», деганлар. Чунки у сув, у билан ҳукмий нажосат кетказилганидан, ҳақиқий нажосатни кетказишда ишлатилган сувга қиёс қилинади. Кейин Ҳасан ибн Зиёд Абу Ҳанифадан (раҳматуллоҳи алайҳ) қилган ривоятга кўра, ишлатилган сув, ҳақиқий нажосатни кетказишда ишлатилган сувга қиёсан, оғир нажосат бўлган нажасдир.

Абу Юсуф (раҳматуллоҳи алайҳ) Абу Ҳанифадан (раҳимахуллоҳ) ривоят қилиб айтадилар: “Ишлатилган сув... нажасдир”.

«Ишлатилган сув — у билан ҳадас кетказилган ёки баданда ибодат тарзида ишлатилган сувдир”.

Мусанниф (раҳматуллоҳи алайҳ) айтадилар: “Бу сўз Абу Юсуф (раҳматуллоҳи алайҳ) наздларидадир. У сўз Абу Ҳани-

фанинг (раҳматуллоҳи алайҳ) ҳам сўзлари, дейилган”.

Сув қачон ишлатилган сув бўлади? Сув ювилаётган аъзодан узилиши билан ишлатилган сувга айланади. Шу тўғридир. Чунки сув аъзодан узилмасидан олдин уни ишлатилган деб бўлмаслиги зарурат юзасидандир. Сув бадандан узилгач, зарурат қолмайди.

«Тўнғизнинг ва одамнинг терисидан бошқа ҳар қандай тери ошланса, тоза бўлади ва унда намоз ўқиш, ундан¹⁷ таҳорат қилиш мумкиндир».

Чунки Пайғамбаримиз (алайҳиссалом): “Ҳар қандай тери ошланса, тоза бўлади”, деганлар.

«Зеро, чўчқа асли нажасдир».

Чунки оятдаги замир (олмош) чўчқага, ёнида бўлганидан, оиддир. Яъни, “Зеро, у пок эмасдир”¹⁸.

Кейин терини сасиш ва бузилишдан сақлайдиган омил қуёшда қуритиш ё тупроққа бостириш бўлса-да, аслида ошлашдир. Чунки у билан мақсад ҳосил бўлади. Ундан бошқани шарт қилишнинг маъноси йўқдир. Териси ошлаш билан тоза бўладиган нарса сўйиш¹⁹ билан ҳам тоза бўлади. Чунки сўйиш нажас номларини кетказишда ошлаш ишини қилади. Шунингдек, унинг гўшти, ейиладиган бўлмаса-да, тоза бўлади. Бу тўғридир.

«Ўлган ҳайвоннинг жуни ва суюғи тозадир».

¹⁴ Чўнтакда сариғи қонга айланган тухум билан намоз ўқиш мумкин, аммо чўнтакда қон солинган шиша бўлса, намоз ўқиб бўлмайди, чунки бу ҳолда қон дунёга келган жойида эмас.

¹⁵ Ҳадас — таҳорат ва гуслни вожиб қилувчи нарсалар.

¹⁶ Таҳорат ва гусл қилишда.

¹⁷ У теридан ясалган мешдаги сув.

¹⁸ Анъом, 145.

¹⁹ Мўмин кишининг сўйиши.

ИНОЯТУЛЛОҲ ЛАНГАРИЙ

Иноятуллоҳ Лангарий милодий 1836 йили Саййид Улуғхўжа ибн Ниёзхўжа эшон хонадо-нида дунёга келди. Отаси замонасининг етук оли-ми, онаси ҳам илмли, мумтоз адабиётнинг чин мухлиси эди.

Иноятуллоҳ олти-етти ёшда савод чиқарди. Онадан сут билан ўтган шеърятга ҳавас мумтоз адабиётни ўрганишга ундади. Бир неча машқла-рини ўқиган отаси Иноятуллоҳга “Лангарий” та-халлусини муносиб кўради. 1849 йили отаси ва-фот этди. Шундан сўнг Иноятуллоҳга мулла Азиз-хўжа таълим берди.

1853 йили устози ёш Иноятуллоҳни Бухорога — таниқли олим, машҳур мударрис Икромча домла хузурига жўнатади. Иноятуллоҳ Бухородаги Кўкал-дош мадрасасида саккиз йил таълим олди. Илмий мусобақаларда бир неча бор ғолиб бўлди, илм аҳли орасида танилди.

Наманганга қайтиш тарадудини кўраётган пай-тида Бухорода Туркистон уламоларининг катта ан-жумани ўтказиладиган, Икромча домла шундан сўнг қайтишига рухсат берадиган бўлди. Анжуман Ситораи Моҳи Хосада, амир хузурига бўлиб, унда таниқли уламо ва фузалолар маъруза ўқишди.

Анжуманнинг иккинчи қисмида, одатга кўра, савол-жавоблар қилиниб, ғолиблар аниқланиши ва тақдирланиши керак эди. Кўқондан ташриф буюрган саййид Убайдуллоҳ Миён ҳазратлари бир китоб олиб, белгиланган саҳифани очди ва шарҳ-лаб бериш учун мажлисни бошқариб турган Ик-ромча домлага узатди. Домла китобга назар таш-лаб, Миён ҳазратларига:

— Менинг бир шогирдим бор. Ўша жавоб берса майли-ми? — деди.

Устозларимиздан Каромат-хон эшон нақл қилишларича, Иноятуллоҳ мажлис аҳлига чой ташиб, хизмат қилиб юрган эди. Миён ҳазрат розилинг олингач, Икромча домланинг ишораси билан дарров китоб-ни қўлга олди. Китоб “Усули фикҳ” илми дастурларидан “Тафсири Манор” бўлиб, Ино-ятуллоҳ бу асарни ва унинг шарҳи “Манорул Анвор”ни ҳам мутолаа қилган эди.

Иноятуллоҳ китоб саҳифа-

сига кўз югуртириб, тезда ёпди. Кўзларига су-риб, сўнг кўксига босганича сўз бошлади. Ўша саҳифани ёддан ўқиб, ҳар бир жумлага равон, чиройли услубда, тушунарли шарҳ бойлади. Ҳар қайси оятнинг тушиш сабабини айтиб, мавзуга доир ҳадисларни ўқиди. Ҳадис ровийларини кел-тириб, уларнинг сийратларини баён этди.

Ана шу воқеадан кейин уламолар ҳайъати тав-сиясига кўра, амирнинг олий фармони билан Ино-ятуллоҳга “Шайхулислом” унвони берилди.

“Шайхулислом” унвони одатда жуда юксак илм соҳиби, бир қанча шогирдларни тарбиялаб вояга етказган, китоблар тасниф этган зотларга бери-ларди. Бундай илтифотга муносиб бўлишга ин-тилган Иноятуллоҳ яна уч йил Бухорода қолди. У кундузлари кутубхонада мутолаа қилар, кечалари шаҳарнинг турли гўшаларига бориб, тушунмаган-ларини олимлардан сўраб олар эди. Онаси бетоб бўлиб қолгани сабабли 1863 йили амир рухсати ва устозлари оқ фотиҳаси билан Наманганга қайт-ди. Ота йўлини давом эттириб, ҳазрати Лангар масжидада мударрислик ва имом-хатиблик қилди.

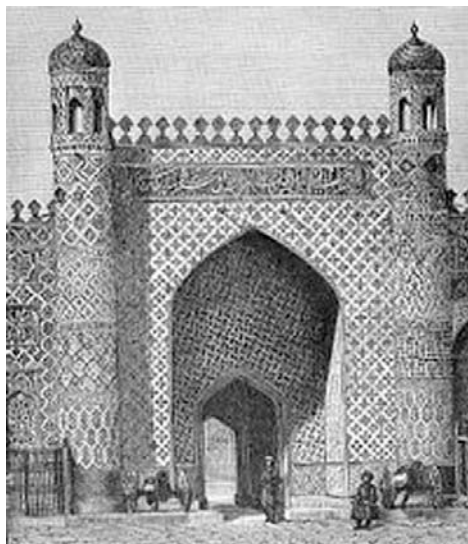
Иноятуллоҳ тез-тез Кўқон шаҳрига бориб, Миён ҳазратдан сабоқ олиб турди. Илм мажлис-ларида иштирок этиб, маърузалар ўқиди. Кўқон хонлиги худудида «Иноятхўжа Лангарий» номи билан шуҳрат қозонди.

Иноятхўжа мадраса ва масжидларнинг фаолия-тини яхшилашга ҳаракат қилди. Уламолар ҳайъати-ни тузиб, бир қатор мударрис ва имомларни кўрик-дан ўтказди. Вақф, закот, ушр каби даромадлар-

нинг йиғилиши ва тақсимлани-шини тафтиш эттирди. Куръон, ҳадис, фикҳ билимдонларига юк-сак эҳтиромда бўлди. Куръони кар-римни ёд олган қориларни хур-матлаш билан бирга, улардан тар-тил ва тажвид қоидаларига риоя этишни қаттиқ талаб қилар эди.

Иноятуллоҳ Лангарий охир-ги нафасигача илм ўрганишга интилди. У ҳижрий 1316 йил-нинг 4-шавволи (милодий 1899 йил 15 феврал) чоршанба куни вафот этди.

**Абдураҳим
МУҲАММАДХОН ўғли,**
меҳнат фахрийи,
Наманган шаҳри

ИСЛОМ ВА ОЛАМ

Дуйсбург жомеига қизиқиш

Олмониянинг Дуйсбург шаҳрида қурилган жомеъ масжиди очилганидан буён ўтган тўрт ой ичида мамлакатнинг турли ҳудудларидан 50 минг киши уни келиб кўрди. Қурилиш жараёнини ҳам тахминан 40 минг олмониялик келиб томоша қилган эди.

Масжидни кўришга келганларга уч нафар тушунтирувчи хизмат кўрсатади. Улардан бири Сабрина Форберг: «Биз масжидни кўришга бунча кўп одам келишини сира кутмаган эдик», дея ажабланади.

«Кўп немислар янги жомени томоша қилиш учун бошқа шаҳарлардан Дуйсбургга келишяпти», дейди масжид котиби Мустафо Кичек. Узоқ чет мамлакатлар, айниқса, Япония, Бразилиядан келган сайёҳлар ҳам масжидни кўриш истагини билдиришяпти.

Дуйсбург шаҳри жомеи гумбазининг баландлиги 23 метр, минорасининг бўйи 34 метр. Масжид хонақоҳида бир вақтда 1200 намозхон ибодат қилиши мумкин.

«Ал-Арабийя»

Бош котибнинг Фаластинга сафари

ИКТ Бош котиби Акмалиддин Эҳсонўгли мазлум фаластин халқининг ҳолидан хабар олиш мақсадида Ҳазо минтақасига келди.

«Мен низодан кейинги оғир вазиятда Ислому оламининг Ҳазо минтақаси фаластин халқи билан бирдамлигини билдириш учун бу ерга келдим...» – деди Акмалиддин Эҳсонўгли Ҳазода бўлган матбуот анжуманида.

Бу ташриф ИКТ Бош котибининг Фаластинга учинчи сафаридир. Сафар чоғи унга ИКТнинг расмий вакиллари, Туркия ва Форс кўрфази мамлакатлари инсонпарварлик ташкилотлари ходимлари ҳамроҳ бўлишди.

«ПИЦ»

Тони Блэрнинг айтганлари

БМТ, Россия, Оврупа Иттифоқи ва АҚШдан иборат Яқин Шарқ муаммолари бўйича «тўртлик»нинг махсус вакили Тони Блэр яқинда Ҳазо минтақасида бўлди. Жаҳон банкининг бир гуруҳ мутахассислари унга ҳамроҳлик қилишди.

Тони Блэр Ҳазо минтақасида Исроил ўрнатган чекловларни зудлик билан бекор қилиш, зўравонликларни тўхтатиш, йил бошидаги босқинлар туфайли вайрон бўлган ҳудудларни тиклаш ишларини бошлаш зарурлигини таъкидлади.

Оврупа Иттифоқининг ташқи сиёсат ва хавфсизлик бўйича олий вакили Ховйер Солана, Норвегия ташқи ишлар вазири Йонас Гар Стере ва бошқалар ҳам Ҳазо минтақасига келиб, вазият билан танишишди.

Шунингдек, 2 март куни Мисрнинг Шармаш Шайх шаҳрида Ҳазо минтақасини тиклашга кўмаклашувчи мамлакатлар вакиллари халқаро анжумани бўлиб ўтди.

Анжуманда БМТ бош котиби Пан Ги Мун, етмишдан ортиқ мамлакат, жумладан, Франция президенти Николя Саркози, Италия бош вазири Силвио Берлускони, 45 мамлакатнинг ташқи ишлар вазирлари, Араб давлатлари лигаси, Оврупа Иттифоқи вакиллари қатнашишди.

Миср ташқи ишлар вазири Аҳмад Абул Файт айтишича, вайрон этилган Ғазо минтақасини қайта тиклаш ва Фаластин мухторияти иқтисодини кўтариш учун халқаро ҳамжамият 4,5 миллиард долларга яқин маблағ ажратадиган бўлди. Бу маблағни араб давлатлари, АҚШ ва Оврупа Иттифоқи икки йил мобайнида босқичма-босқич бериб боришади.

“Ал-Жазира”, “News.ru”

Жакартада ўтган анжуман

Индонезия пойтахти Жакарта шаҳрида 5-Бутунжаҳон Ислом иқтисодиёти анжумани ўтказилди. Анжуманда жаҳоннинг 38 мамлакатидан 1550 вакил иштирок этди. Улар орасида давлат раҳбарлари, машҳур мусулмон олимлар, йирик тадбиркорлар бор эди.

Анжуманда жаҳон иқтисодиётида юзага келган вазият, глобал инқироз асоратларини бартараф этишда исломий молия тизимининг аҳамияти муҳокама этилди. Мутахассислар бундай инқироз шароитида хусусий тармоққа катта эътибор бериш зарурлигини таъкидлашди. Малайзия бош вазири Абдуллоҳ Бадавий қишлоқ хўжалиги ва озиқ-овқат саноатини ривожлаштиришга кўпроқ маблағ ётқизиш, Индонезия президенти Сусило Бамбанг Юдхойоно эса мусулмон мамлакатларни қўллаб-қувватлаш жамғармасини таъсис этиш зарурлигини таъкидлади. Президент айтишича, бундай жамғарма иқтисодий инқироздан зарар кўраётган мусулмон мамлакатларига молиявий ёрдам беради.

Жакарта Катта йигирмаликнинг навбатдаги йиғилишида (2009 йил, апрел) ҳам мазкур жамғармани тузиш тўғрисида таклиф кiritишни режалаштирган.

“Ал-Жазира”.

Эроннинг илк атом станцияси

«Росатом» давлат корпорацияси раҳбари Сергей Кириенко Бушерда (Эрон) мамлакатда биринчи атом электр станцияси қуриб битказилганини маълум қилди. Ҳозир бу ерда Олмониянинг “Siemens” концерни XX асрнинг саксонинчи йиллари тайёрлаб, жўнатган асбоб-ускуналарни ўрнатиш ишлари кетяпти.

1995 йили Россия билан Эрон атом қувватини тинчлик мақсадларида ишлатиш соҳасида ҳамкорлик келишувини имзолашган эди. 1998 йили имзоланган қўшимча келишувга кўра, Россиянинг “Атомстройэкспорт” компанияси Эронда АЭС қурилишининг бош пудратчиси бўлди. Ҳозирда Бушер АЭСини жиҳозлаш ишлари якуний босқичга кирган. Шартномага кўра, дастлабки бир йил бу ерда россиялик мутахассислар ишлашади. У вақтгача эронликлар Россияда малака оширишади.

“Весту.Ру”

Молиячилар анжумани

Шу йил 17 март куни Москва шаҳрида “Ислом банки хизмати: ўзига хосликлари, истиқболлари” мавзуида Биринчи халқаро анжуман ўтказилди.

Bank Conferense компанияси анжуман ташаббускори ва ташкилотчиси бўлди.

Россия олий иқтисодиёт мактаби профессори Леонид Сюкияйнен бу тадбир мамлакатда илк марта ўтказилаётганини таъкидлаб, бундай деди: “Ҳозирги босқичда Россия Ислом олами билан сиёсий ва иқтисодий муносабатларни яхшилашга интилаётган, мусулмон ҳамжамияти ютуқларини кенг ёйишнинг янги шакллари излаётган экан, бундай анжуманлар ташкил этилиши табиий ҳолдир”.

Икки кун давом этган тадбирда Россия ишбилармонлари ҳамжамияти вакиллари, хорижлик тадбиркорлар иштирок этишди. Ан-

жуманга Ислом тараққиёти банки МДХ мамлакатлари бўйича директори Хишом Маъруф Толиб ва бошқа таниқли мутахассислар ташриф буюришди.

IslamNews

Хайрия тадбири

Москва шаҳрида Пайғамбар (алайҳиссалом) туғилган кунлари муносабати билан ёрдамга муҳтож қариялар ва етим болалар учун хайрия тадбири ўтказилди. Россия муфтийлари Кенгаши, “Надежда” маданият ва таълим жамғармаси тадбир ташкилотлари бўлишди. Тадбир бошланишида Куръони карим тиловат қилинди. Сўнгра халқ мусиқалари янгради, Пайғамбаримизга (алайҳиссалом) наът ёзган шоирлар мусобақаси ғолиблари шеърлар ўқишди.

Байрам муносабати билан мамлакат Федерация Кенгашининг раиси Сергей Миронов Россия мусулмонларини табриклади. Унинг Россия муфтийлари кенгаши раҳбари Равил Файнуддинга йўллаган мактубида: “Муҳаммад (алайҳиссалом) ...улуғ муаллим сифатида донишмандлик, сабр-бардош ва юксак одоб-ахлоқ намунасиدير”, деган жумлалар бор.

“Интерфакс-религия”,
РМК расмий сайти

Америкада энг кўп ўқиладиган шоир

Маълумотларга кўра, ҳозирги кунда Америкада асарлари энг кўп ўқиладиган шоир Жалолиддин Румий экан. Румий асарларини теннесилик шоир Колман Баркс инглизчага эркин таржима қилган. У форсчани яхши билмаса ҳам, тилшуносларнинг сўзма-сўз ва аниқ таржималарини «мукаммалаштириб», буюк шоир маснавийларида барқ урган завқ ва илҳом учкунларини қайта ўт олдирганини ёзади.

Колман Барксга Жалолиддин Румий асарларини АҚШда таржима ва тарғиб этгани учун Техрон университети фахрий доктори унвони берилган. Чикаголик ёзувчи Райан Кроукен Колман Баркс шарқнинг буюк му-

тафаккири Жалолиддин Румий асарларини содда услуб, халққа тушунарли тилда илҳом ва муҳаббат билан таржима этиб, умуминсоний қадриятлар ривожига катта ҳисса қўшганини таъкидлайди.

IViews

“Ал-Азҳар” филиали очилади

Афғонистон пойтахти Қобул шаҳрида Мисрининг оламга машҳур «Ал-Азҳар» университети филиали очиладиган бўлди. Мамлакат таълим вазирлигидан шу ҳақда маълум қилишди. Вазирлик режасига кўра, мамлакат шарқий вилояти Нанхаргарда, шимолидаги Балх вилоятида, ғарбда – Ҳирот шаҳрида ҳам мазкур университетнинг бўлимлари очилади.

Яқинда мисрлик бир гуруҳ муаллимлар шу ишларни йўлга қўйиш мақсадида Қобул шаҳрига келишди.

Islam.ru

Ислом олами боғдорчилик санъати

Қатар пойтахти Доха шаҳрида «Ислом олами боғдорчилик санъати» мавзуида биринчи халқаро анжумани бўлиб ўтди. Уч кун давом этган тадбирда турли мамлакатлардан келган олимлар, экспертлар иштирок этишди.

Техас технология университети (АҚШ) табиатшунослик профессори, доктор Сафийуддин Ҳомид: «Мусулмонлар жамоаси бутун тарих давомида табиат меъморлиги асосларини яратиш йўлида изланиб келган. Ғарбда Испания, Шарқда эса Самарқанд, Исфахон, Шероз ва Агра каби пойтахтларда шаҳар, тоғ-тош, сув ҳавзалари ва ўсимлик оламининг бетакрор уйғунлиги тимсоли бўлиб қолган қадим боғлар фикримиз далилидир. Улар инсонпарварликдан, атроф-муҳитга муҳаббатдан сабоқ беради. Бу боғлар одамлар учун ҳаммиша шодлик ва илҳом манбаи бўлишган, ҳозир ҳам шундай», дея таъкидлади.

«Бизнинг замонамизда Ислом боғдорчилик санъати чинакам дин ва гўзаллик элчисигина бўлиб қолмай, балки маданиятлараро яхши

муносабатларнинг мустаҳкам кўприги бўлиб хизмат қилиши мумкин» – деди Лондон анъанавий санъатлар мактаби ўқитувчиси Эмма Кларк.

«Ислам для всех»

Пристон университети электрон кутубхонаси

Пристон университетида (АҚШ) олимлар ва мутахассислар учун Ислом тарихи ва фикрларга доир манбаларнинг 200 жилдли электрон кутубхонаси ташкил этилди.

Бу кутубхона 9500 та араб, форс, турк ва бошқа тиллардаги қўлёзма манбалардан териб олинган. Манбаларни Пристон кутубхонасининг нодир китоблар ва махсус жамланмалар департаменти тақдим этди.

Профессор Майкл Кук айтишича, Пристон кутубхонасида араб ва бошқа тиллардаги қўлёзма манбалардан фойдаланишлари учун тадқиқотчиларга катта қулайлик яратилган.

Islam.ru

Ҳомийларнинг халқаро анжумани

Бирлашган Араб Амирликлари пойтахти Абу Даби шаҳрида Муслмон олами иккинчи бутунжаҳон конгресси бўлиб ўтди. Мамлакатдаги етакчи хайрия

ташкilotларидан бири Амирликлар уюшмаси ушбу тадбир ташкilotчиси ва бош ҳомийи бўлди. Уюшма Ислом оламидан 70 мамлакат вакилларининг харажатларини қоплади.

Уюшма раҳбари Питер Кливз конгресснинг "Хайрия фаолияти: ижтимоий муаммоларнинг истиқболли ечимлари учун" шиори остида ўтган асосий мажлисига раислик қилди.

Эслатиб ўтамиз, Муслмон ҳомийлар бутунжаҳон конгресси Ҳомийлар ва хайрия ташкilotлари халқаро ҳамжамияти билан ҳамкорликда иш олиб боради. Унинг мақсади молиявий ва бошқа имкониятларни инсониятнинг умумий фаровонлиги йўлида сафарбар этишдир.

"AmelInfo"

Бош котибнинг Россияга таширифи

Ислом Конференцияси Ташкilotи Бош котиби Акмалуддин Эҳсонўғли 25 март куни Шанхай ҳамкорлик ташкilotи ҳомийлигида ўтган Афғонистон бўйича анжуманда қатнашиш учун Москвага келди.

Бош котиб Россия муфтийлар кенгаши раиси Равил Файнуддин билан учрашди. Учрашув чоғида 2009 йил июн ойида Куръон ҳофизларининг X халқаро танловини Москва шаҳрида ўтказиш, "Золотой минбар" V кинофестивалида ИКТ вакилларининг иштироки, шунингдек, ИКТнинг 40 йиллигини нишонлаш тантаналарида Россия муслмонларининг қатнашуви билан боғлиқ масалалар муҳокама қилинди.

Шундан сўнг Акмалуддин Эҳсонўғли Россия ислом маданият марказининг янги қароргоҳига ташириф буюрди.

ИКТ Бош котиби мазкур сафари доирасида мамлакат раҳбарлари, Россия Федерацияси президенти Дмитрий Медведев билан учрашди.

Islam.ru

Татар таомлари ҳафталиги

Россиянинг Свердловск вилояти Березовский шаҳрида татар таомлари ҳафталиги ўтказилди. Шаҳар муслмонлари жомоаси, шаҳар умумий овқатланиш корхонаси ушбу тадбир ташкilotчилари бўлишди.

Ҳафталикнинг очилиш маросимида шаҳар жомеъ масжиди имом-хатиби Радифулла Финдуллин бундай ҳафталик ўтган йили ҳам бўлганини айтиб, келгусида яхши анъанага айланиб қолишига умид билдирди.

Умумий овқатланиш корхонаси раҳбари Татьяна Сотина эса бундай тадбирлар 140 миллат вакиллари яшайдиган Урал минтақасида халқлар дўстлигини мустаҳкамлаш учун жуда муҳим эканини таъкидлади.

"Ислам в РФ"

ДУНЁ ВА ОХИРАТ ХАЗИНАЛАРИ КАЛИТИ

Алҳамдулиллаҳ, мустақилликдан кейин юртимизда диний илм олишга кенг имкониятлар очилди. Қуръон илмларини ўрганиш ва ўргатишга рағбат ҳам шунга яраша бўляпти. Ҳар йили Қуръон мусобақалари ўтказилиши эса анчадан буён анъана тусини олди.

Шу йилнинг ўн еттинчи март куни пойтахтимизнинг Ўрикзор даҳасида жойлашган Тошкент Ислом институти Таҳфизул Қуръон бўлимида Ўзбекистон мусулмонлари идораси тасарруфидаги ўқув юртлари талабалари ўртасидаги 19-қорилар мусобақаси якуний босқичи бўлиб ўтди.

Танловда икки йўналиш бўйича мураттаб ва мужаввид қори ва қориялар билим ва иқтидорларини намойиш этишди. Мураттабларнинг Қуръонни ёд олгани, қироати, тараннуми, мужаввидларнинг тўғри ўқиши, ёд олгани ва тажвид қоидаларини эгаллагани кўриқдан ўтди.

Эрталаб бошланган мусобақа шомга яқин ниҳоясига етди. Шунгача эса бу жойни Қуръон мухлислари тарк этишмади. Зеро, элликка яқин қори ва қориянинг чиқиши беҳад ҳаяжонли бўлди. Қалбларга файз ва фаро-

гат улашди. Аллоҳнинг Каломига янада муҳаббатларимизни оширди. Мусобақа иштирокчиларининг чиқиши учун тайёрланган баланд минбарнинг гуллар билан зийнатлангани ҳам баҳорий бир илиқлик солди кўнгилларга.

Ниҳоят, қорилар мусобақаси ниҳоясига етиб, ҳакамлар ҳайъати ғолибларни эълон қилишди.

Натижаларга кўра, мураттаб қори йигитлардан Тошкент Ислом институти талабаси Ҳасанхон Абдулмажидовга биринчи, Кўкалдош Ислом ўрта-махсус билим юрти талабалари Ҳасан Ваҳобовга иккинчи, Фозилжон Бойхоновга учинчи ўринлар насиб этди.

Мураттаб қориялардан Хадичаи Кубро аёл-қизлар ўрта-махсус билим юрти талабаси Лола Аҳмедова биринчи, Тошкент Ислом институти талабаси Зулфия Обидова иккинчи, Хадичаи Кубро аёл-қизлар ўрта махсус билим юрти талабаси Марям Нуруллоҳ қизи учинчи ўринни қўлга киритишди.

Мужаввид йигитлардан Ҳусан Ваҳобов (Кўкалдош) биринчи, Мирза Қосим Саидмирзаев (Мир Араб) иккинчи, Носиржон Охунов (ТИИ) учинчи ўринга лойиқ кўрилди. Мужаввид қориялардан эса Мадина Миржалилова (Хадичаи Кубро) биринчи, Мадина Норқўзиёва иккинчи, Насиба Низомова (Хадичаи Кубро) учинчи ўринлар эгаси бўлишди.

Ғолиблар дипломлар ва эсдалик совғалари билан мукофотланишди. Шунингдек, мусобақа иштирокчиларини “Ҳидоят” журнали, “Ислом нури” газетаси ва “Мовароуннаҳр” нашриёти махсус совғалар билан сийлашди.

Мусобақа якунида айримлардан таассуротларини сўрадик.

Абдулазиз МАНСУР, Ўзбекистон мусулмонлари идораси раиси ўринбосари:

– Навбатдаги қорилар мусобақасида аввалги йиллардаги танловларда кузатилмаган айрим жиҳатларга тўхталишни истардим. Жумладан, юртимиздан чиқаётган қориларнинг тажвидни яхши эгаллаётганлари билан бирга уни соф арабий лаҳн (оҳанг)ларда ўқиганлари бўлди. Аниқроқ айтадиган

бўлсам, Ислом оламида машхур мисрлик, саудиялик қорилар Муҳаммад Сиддиқ Миншавий, Маҳмуд Халил Хусарий услубида ўқиганлари гувоҳи бўлдим. Бу ҳол кишини хурсанд қилади. Пайгамбаримиз (алайҳиссалом) марҳамат қиладилар: “Қуръонни араб лаҳн (оҳанги)да ўқинглар”.

Эртадан кечгача масжид хонақосини тўлдириб, Қуръон тиловатларини тинглаб, яхши дуолар қилиб ўтиришган мухлисларни кўриш ҳам кўнглимда фараҳ уйғотди. Қуръонсевар, илмпарвар, мухлис халқимиз бор экан, ўтмишда бўлганидек, келгусида ҳам халқимиз орасидан етук ва қори олимлар етишиб чиқади, иншааллоҳ.

Ҳамиджон қори ИШМАТБЕКОВ, Кўкалдош мадрасаси мудири:

– Қуръони карим ёддан ёки китобдан ўқиладиганида дондона қилиб тўғри ўқилиши қандай яхши. Ахир, тажвид қоидаларини билмасдан овозга зўр бериш фазилат эмас. Буни қорилар бошданок билиши керак. Йўл қўйилган хатолардан эса фақатгина қатнашчилар эмас, мухлислар ҳам ўзига керакли сабоқ олади деб биламан. Бу ҳам қорилар мусобақасининг фойдали томонларидан биридир.

Ҳикматхўжа ҒУЛОМХЎЖА ўғли, 69 ёш, Тошкент шаҳри Катта Қаъни даҳаси:

– Йигит-қизларнинг Қуръони каримни бурро тилда ажиб оҳангда қироат қилишини кўриб ҳавас қилмаслик мумкин эмас. У қалбимга ажиб таъсир қилди. Уни юмшатди. Шундай дамда болалигим, ёшлигим эсимга тушади. Ахир собиқ совет даврида бу имкониятлар қайда дейсиз. Айни илм олишимиз мумкин бўлган чоқда Қуръондан бебаҳра қолганмиз. Бу йўқотишлардан афсусланмай бўладими?! Бу кунларга етказганига шукр. Мустақиллигимиз пойдор бўлсин. Дину диёнатимизни ўрганишга йўл очган, шунга барча шароитларни яратиб берган жонкуярларимизга раҳматлар ёғилсин.

Вафо ФАЙЗУЛЛОҲ

Наврўз умумхалқ байрами муносабати билан Тошкент вилоятининг Зангиота тумани (Назарбек) Ҳамид Олимжон маҳалласида яшовчи Шоқодир қори Шоюсупов кар-соқовлар ва кўрлар жамиятидан ногиронларни хонадонига – байрам дастурхонига таклиф этди.

Байрам дастурхони атрофида

Турли миллат вакилларида иборат бу ногиронлар ош ва сумалак тортилган дастурхон атрофида жам бўлишиб, чинакам байрам кайфиятини ҳис этишди.

Таклиф қилинганлар ичида Холтурсунова Кулсим опа ҳам бор эди. Опа кўзлари ожиз ногирон бўлишига қарамай, имошора билан кўрсатилган бу меҳр-муруват учун олиҳиммат юртдошимиз Шоқодир қори Шоюсуповга алоҳида миннатдорлик билдирди. Хайрия тадбирида ҳозир бўлган ёшлари улуг қариялар хайрли дуолар қилишди.

Мунаввар АМИНОВА, республика кар-соқовлар маданият саройи директори ўринбосари

Президентимиз “Юксак маънавият — енгилмас куч” асарида эл-юртимиз кўп асрлик тарихи давомида неча бор машъум хатарларни кўргани, жабрини тортганини айтиб, “Ана шу фожияли ўтмиш, босиб ўтган машаққатли йўлимиз барчамизга сабоқ бўлиши, бугунги воқеаликни теран таҳлил қилиб, мавжуд таҳдидларга нисбатан доимо огоҳ бўлиб яшашга даъват этиши лозим. Ўз тарихини билмайдиган, кечаги кунини унутган миллатнинг келажаги йўқ...”¹ деб таъкидлайдилар.

Ўзбекистон тарихининг қайғули саҳифаларидан бири 1937-1938 йиллардаги қатағондир. Ўша йиллари минглаб аҳоли қурбон бўлган.

Мудҳиш воқеалар 1937 йил июлдан бошланиб, 1938 йил ноябргача давом этган. Шу вақт ичида совет империяси бўйича бир ярим миллион киши қамоққа олинган, шундан етти юз минг отилган. Ўзбекистонда эса 1937 йил 10 августдан 1938 йил 1 январгача ўн минг етти юз киши қамоққа олинган. Булардан уч минг олти юз ўн уч киши отилди, етти минг саксон етти киши саккиз-ўн йил муддатга қамоққа ташланди.

Ўша йиллари аҳолининг барча қатламлари қатағон гирдобига тушган. Қатағон аввало, зиёлилар, дин хизматчиларига қарши қаратилган эди.

Фақат 1937 йил декабр ойида “учлик” қарори билан ҳукм қилинган уч минг олти юз қирқ тўрт кишидан бир минг тўрт юз олти тўрт нафари имом, эшон, мулла ва бошқа диний хизматчи бўлган. 1938 йилнинг февралда “учлик” йиғилишларида 2491 маҳбус устидан ҳукм чиқарилган, шундан 2086 маҳбус отувга, 398 маҳбус ўн йил муддатга, икки маҳбус саккиз йил муддатга қамоқ жазосига ҳукм қилинган. Тўрт маҳбус тергов вақтида вафот этган, бир кишигина озод этилган. Улар асосан ўзига тўқ деҳқонлар, ишчи-хизматчилар, 153 нафари уламолар, 72 нафари собиқ савдогарлар бўлган.

Қатағон қилинган юртдош уламоларнинг қисматига доир айрим маълумотларни келтирмақдамиз:

Абдурахмон Бердиалиев (1888 йили Андисон округи, Балиқчи тумани, Тумор қишлоғида туғилган, имом, ҳибсга олинган вақтда колхозчи) — босмачилик ва бошқа аксил-инқилобий ҳаракатларда қатнашган, колхоз

¹ Каримов Ислон. “Юксак маънавият-енгилмас куч”. Тошкент, “Маънавият”, 2008. 4-бет.

тузумига қарши тарғибот олиб борган деган туҳмат билан “учлик” томонидан 1938 йил 9 февралда отувга ҳукм қилинган.

Ашур Солиев (Бухоро округи Шофиркон тумани, Қалмакон қишлоғида 1903 йили туғилган, олим, ҳибсга олинган вақтда колхозчи) — миллатчи, аксил-инқилобий ташкилот аъзоси сифатида колхозчилар орасида совет ҳокими-

ятига қарши норозилик уйғотган, деган сохта айблов билан “учлик”нинг 1938 йил 7 февралдаги қарори билан отувга ҳукм қилинган.

Ҳайдар Ҳазраткулов (1868 йили ҳозирги Жиззах вилояти Жиззах тумани Етимтак қишлоғида туғилган, дин хизматчиси, имом) — аксилинқилобий миллатчи ташкилот аъзоси, аҳоли орасида колхозга қарши тарғибот олиб борган, деган уйдирма билан “учлик”нинг 1938 йил 9 феврал қарорига кўра ўн йил меҳнат-тузатиш лагерига ҳукм қилинган.

Абдулла Бойхонов (1888 йили ҳозирги Наманган шаҳрида туғилган, дин хизматчиси, эшон, ҳибсга олинган вақтда ишсиз) — аксил-инқилобий гуруҳ аъзоси, совет ҳокимиятига қарши қуролли ҳаракатларда қатнашган, халқ душманларини қўллаб-қувватлаган, деган тухмат билан “учлик” қарорига кўра 1938 йил 9 февралда отувга ҳукм этилган.

Нажмиддин Иномов (1882 йили ҳозирги Наманган вилояти Наманган тумани Шўркўрғон қишлоғида туғилган, дин хизматчиси, имом, ҳибсга олинган вақтда ишсиз) — аҳоли орасида аксилинқилобий ташвиқот олиб борган, колхозчиларни совет ҳокимиятига қарши чиқишга тарғиб этган, деган бўҳтонлар билан, “учлик” қарорига кўра 1938 йил 9 февралда отувга ҳукм қилинган.

Соат Турдиев (1890 йили Сурхондарё округи Бойсун тумани Пулҳаким қишлоғида туғилган, имом, ҳибсга олинган вақтда колхозчи) — аксилинқилобий гуруҳ раҳбари, ноқонуний йиғинларда иштирок этган, колхозларни тарқатиб юборишга, қуролли ҳаракатларга тарғиб қилган, деган уйдирма билан “учлик” 1938 йил 4 февралда отувга ҳукм қилган.

Иброҳим Муқимов (1873 йили Сурхондарё округи Бойсун тумани Қумбулоқ қишлоғида туғилган, имом, ҳибсга олинган вақтда ишсиз) — миллатчи, совет ҳокимиятига қарши қуролли ҳаракатларни уюштириш сохта айблови билан айблаб, “учлик” 1938 йил 4 февралда отувга ҳукм қилган.

Алихўжа Примбетов (1888 йили Тошкент вилояти Чирчиқ тумани Кас қиш-

лоғида туғилган, имом) — аҳоли орасида доимий равишда миш-мишлар тарқатган, коммунистларни ёмонлаган деган тухмат билан “учлик” 1938 йил 14 февралда отувга, мол-мулкани мусодара этишга ҳукм қилган.

Али Махсум Содиқов (1900 йили Қорақалпоғистон АССР Қипчоқ тумани 5-овулида туғилган, дин хизматчиси) — ноқонуний йиғинларда иштирок этган, бундай ҳаракатларни қўллаб-қувватлаган, халқ орасида колхозчиларга қарши ташвиқотлар олиб борган, деган тухмат билан айбланиб, 1938 йил 7 февралда отувга ҳукм қилинган.

Мамут Юсупов (1885 йили Қорақалпоғистон АССР Қипчоқ тумани 5-овулда туғилган, савдогар, дин хизматчиси, имом) — аксил-инқилобий диний гуруҳ аъзоси, ноқонуний йиғинлар ташкил этиб, аҳоли орасида советларга қарши тарғибот олиб борган, деган тухмат билан “учлик” 1938 йил 7 февралда отувга ҳукм қилган.

Муса Исаев (1900 йили Хоразм округи Хива шаҳрида туғилган, имом, ҳибсга олинган вақтда колхозчи) — аксилинқилобий диний гуруҳ аъзоси, ноқонуний йиғинлар ташкил этган, аҳоли орасида аксилинқилобий ташвиқот олиб борган, деган уйдирма билан айбланиб, “учлик” қарорига кўра 1938 йил 10 февралда отувга ҳукм қилинган.

Худойберган Абдалов (1896 йили Хоразм округи Хива тумани Молотов қишлоқ советида туғилган, имом, ҳибсга олинган вақтда колхозчи) — аксилинқилобий диний гуруҳ аъзоси, ноқонуний йиғинларда иштирок этган,

аксил-инқилобий мағлубиятчилик ташвиқотларини олиб борган, деган уйдирма билан 1938 йил 10 февралда отувга ҳукм қилинган.

Бу ўринда бор-йўғи ўн икки нафар қатағон қурбони ҳақида қисқа маълумотларни келтирдик. Уларнинг барчаси кейинчалик айби йўқлиги учун оқланган.

Рустамбек ШАМСУТДИНОВ,
Андижон давлат
университети профессори,
Элёрбек ТОЖИМИРЗАЕВ,
шу университет
магистранти

Тошпўлат ХОЛМАТ

Доно ўғил йигирмада бош бўлар

Ташна дил

Ажрига ташна дил, шошма дил,
Хижронни висолга ошна бил.
Сабр сариқ олтин деган эл,
Аллоҳ фазлини кут, шошма дил.

Кун ўтар, ой ўтар, йил ўтар,
Чин ошиқ куйганин сир тутар.
Чайқалиб, тўлғониб уммонлар
Садафдан бебаҳо дур этар...

Умр довонида

Йигитлик қуввати не қилсин, дўстим,
Умр довонидан ошган қарида.
Дармонни олади йилларнинг қасди,
Маҳзун куй инграйди унинг торида.

Нигоҳни тортади бошдаги оқ қор,
Нур қочган кўзлардан, самбит қад — камон.
Аммо давраларда хурмат-эътибор,
Мурувват аҳлини унутмас замон.

Улоқда отингни кўпам қистама,
Тақими мустаҳкам баҳодирлар бор.
Табиат ҳукмидир, иста-истама,
Оппоқ қиш ўрнини эгаллар баҳор.

Чистон

Аччиқ, ҳатто кўзларингни ёшлайди,
Тоқат қилар, хушли одам шошмайди.
Иштаҳангни очганидек қалампир,
Кўзинг очиб, тўғрилиқка бошлайди.

(Ҳақиқат)

Тўртликлар

* * *

Фарзандни ёмонлаган тилда кўп хатар,
Отани қоралаган ундан-да баттар.
Гуллаган ниҳолга тиғ урса бири,
Бири бол мевани тепкилаб ўтар.

* * *

Доно ўғил йигирмада бош бўлар,
Тутган йўли эл-юртига хуш бўлар.
Нодон ўғил қирқ бешида ёш бўлар,
Ўстирганнинг елкасида тош бўлар.

* * *

Ким савоб истаса, аён, аввало
Ёнма-ён қўшнилари кўнглин овлайди.
Шайтон қутқусига учса мабодо,
Ойнасининг остига мол боғлайди.

* * *

Яхши қўшни қоқилсанг суяр,
Кирсанг уйига, туз-намак қўяр.
Ёмон қўшни ошингни ошаб,
Ғийбат қилиб, кўзингни ўяр.

* * *

Соғнинг оқсоқланиши айёрлигидан,
Бедарднинг фарёди беорлигидан.
Ожизни аврар номард, касб-кори шу,
Този безовталанса, ҳид борлигидан.

* * *

Нафс кули йиғар мол-дунёни,
Нафи тегса, тоға дейди сояни.
Бахти кулиб, миниб қолса амалга,
Жазилдирик билан ютар туяни.

* * *

Она юртим, фарзандингман, фидо бўлай,
Жоним садқа, хизматингда адо бўлай.
Хижрон дарду азобида ўзга юртда
Бой бўлгунча, бағрингда бир гадо бўлай.

* * *

Ҳозирги болалар ямоқни билмайди,
Оҳорсиз либосни назарга илмайди.
Иқтисод, исрофга ким эътиборсиз,
Ризқ-рўзи ҳеч қачон тўқис бўлмайди.

Ўрта Чирчиқ тумани

АБДУЛҲАМИД КЕШИЙ. Абу Муҳаммад Абдулҳамид ибн Ҳумайд ибн Наср Кеший Кеш (Шаҳрисабз)да ҳадис ва фикҳ мактабига асос солган йирик олим ва тилшунос. Хотираси ниҳоятда кучли бўлган. Отаси Ҳумайд асли бағдодлик йирик олим бўлган. Жаҳоннинг турли мамлакатларидан келган талабалар Кешийдан дарс олишган. Фикҳ, тафсир, ҳадис илмлари ва тилшуносликка доир етгита асари бор. «Ат-Тафсир», «Ал-Муснад» асарлари, араб тили сарфи ва наҳвига доир китоблари машҳур. Ҳижрий 249 (милодий 864) йили вафот этган.

МАШҲУР КЕШИЙЛАР

АБУЛ ҲАСАН ПАЗДАВИЙ. Абул Ҳасан Али ибн Муҳаммад Паздавий, милодий 1009 йили Насаф яқинидаги Пазда қасабасида туғилган. Ҳанафий мазҳабининг йирик фақиҳи ва муҳаддиси. «Мовароуннаҳр фақиҳи» ва «Имомларнинг устози» деган унвонлар олган. Фикҳга доир олтита китоб ёзган, Самарқанд мадрасаларида кўплаб шогирдлар тарбиялаган. Унинг «Кан ул-вусул ила маърифат ул-усул» асари «Усули Паздавий» номи билан машҳур. Ҳижрий 482 (милодий 1089) йили вафот этган. Самарқанддаги Чокардиза мазорига дафн этилган.

АБУ МУҲАММАД ПАЗДАВИЙ. Абу Муҳаммад Абдулкарим ибн Мусо ибн Исо Паздавий йирик фақиҳ олимлардан. Зурриёдлари орасидан Абул Йуср Паздавий, Абул Ҳасан Паздавий каби атоқли олимлар етишиб чиққан. Фикҳ ва калом илмига доир рисолалари бор. Ҳижрий 390 (милодий 999) йили вафот этган.

АБУЛ ЙУСР ПАЗДАВИЙ. Абул Йуср Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Ҳусайн ибн Абдулкарим Паздавий атоқли фақиҳ, ҳижрий 421 йили туғилган. Кўп шогирдлар етиштирган, улар орасида Нажмиддин Насафий, Усмон Пойкандий, Аҳмад Бухорий каби таниқли олимлар бор. Усул ва фуруъга доир кўп китоблар ёзган. Улардан «Усулуддин», «Ал-Мураттиб», «Ал-Воқеот», «Ал-Мабсут» кабилар машҳур. Ҳижрий 493 йили вафот этган.

АБУ ШОКИР СОЛИМИЙ. Муҳаммад ибн Абдуллоҳ Саҳид ибн Шуайб Кеший “Абу Шокир Солими” номи ила машҳур олим. Унинг мотуридия ақидасига доир «Ат-Тамҳид» китоби уламолар орасида машҳур, ёзма ва босма нусхалари бизгача етиб келган.

Аҳмад МУҲАММАД
тайёрлади

МАРКАЗНИНГ ИБРАТЛИ ИШЛАРИ

Тошкент Ислом университети Исломунослик илмий-тадқиқот марказининг асосий вазифалари аждодларимизнинг бой диний-илмий, назарий меросларини тиклаш, ўрганиш, таҳлил этиш ва ривожлантириш, тадқиқот натижаларини жамлаш, умумлаштириш асосида кенг жамоатчиликка етказиш, жаҳон тамаддуни тарихида Ислом динининг тутган ўрнини тадқиқ этиш, таълим тизими ва кенг жамоатчилик учун Ислом дини бўйича илмий-оммабоп асарлар, дарсликлар, ўқув қўлланмалари яратиш ҳамда уларни нашр этиш, хорижий мамлакатларнинг етакчи таълим ва илмий марказлари билан ҳамкорлик олиб боришдан иборат.

Марказ таркибида Куръони карими ва тафсирларни ўрганиш, ҳадисшунослик, Ислом тарихи ва ақидаси, фикҳ, манбашунослик ва қўлланмаларни ўрганиш бўлимлари фаолият кўрсатмоқда. Ҳозирги кунда АҚШ, Буюк Британия, Олмония, Франция, Голландия, Миср, Кувайт, Саудия Арабистони, Индонезия ва Малайзия каби давлатлар университетларининг илмий-тадқиқот марказлари билан яқиндан алоқа ўрнатилган. Марказда, шунингдек, “Куръон, тафсир ва муфассирлар”, “Мовароуннаҳр ва Хуросон олимларининг ҳадис илмига қўшган ҳиссаси”, “Фикҳ илми ва унинг ривожиди Мовароуннаҳр олимлари ўрни”, “Усули фикҳ”, “Ислом тарихи” каби мавзулар доирасида илмий изланишлар қилинди ва бир неча рисола, мақола чоп этилди. Тадқиқотчилар ноёб китобларнинг таржималари, илмий таҳлиллари бўйича катта ишлар қилишди. Заҳириддин Муҳаммад Бобурнинг “Мубаййин”, Абул Муъин Насафийнинг “Табсиратул адилла”, Маҳмуд Замахшарийнинг “Мақомот”, “Рабиул аввал ва нусусул ахйар”, Найсабурийнинг “Асбабун нузул” асарлари бўйича олиб борилган илмий изланишлар шу жумлага киради.

Нилуфар МИРСОДИҚОВА,
ТИУ магистранти

САВОБ ИШЛАРГА ОШИҚАЙЛИК

Ёмон дуодан сақланинг

Дуо инсонлар учун катта имконият. Парвардигорга илтижо, мурожаат қилиб, ҳожатларимизни сўраймиз. Ихлос билан қилинган дуо ижобат бўлиши муқаррар. Аммо бировни ёмон дуо қилишдан сақланиш зарур. Зеро, бировни ноҳақ ёмон дуо қилиб кўйсак, ўзимизга қайтади.

Бир ўртоғимнинг уйига таъзияга бордим. Ёшгина ўғли ҳалокатга учраб вафот қилган эди. У таъзияга келганларга бўлган ҳодисани бундай изоҳлади: “Жала қуйган куни. Кўчалар кўлмак, лой эди. Йўлда келаётган эдим. Ёнимдан ўтиб кетган машинадан, ҳайдовчиси юқори маҳаллада турарди, ҳар қанча ўзимни четга олсам ҳам, эгнибошимга лой сачради. Беихтиёр оғзимдан хунук қарғиш чиқди. Эртаси ўша “таниш” машина ҳалокатга учраганини баъзи йўловчилари ҳалок бўлганини эшитдим. Даҳшатлиси, унда менинг ҳам ўғлим бўлиб, мактабдан қайтаётган экан. Қарғишим ўзимга урди... Ҳайдовчини ноҳақ ёмон дуо қилган эдим...”

Ҳаммамиз жим эдик. Марҳум ҳаққига хайрли дуолар

қилиб, хонадон эгасига сабр тилаб, ташқарига чиқдик. Одамларга қарайман. Ўртоғимга етган мусибат бу ерга келганларга ҳаётий сабоқ бўлганининг гувоҳи бўлдим.

Ибодулла ИСОМОВ,

Жондор тумани

Хатоларни такрорламайлик

Автобусда кетаётиб бир отахон билан гапимиз қовушиб қолди. Ҳамкасблигимиз боис, у киши ҳам ўқитувчи экан, суҳбатимиз самимий кечди. Ҳатто йўл-йўлакай отахон ичидаги дардларини тўкиб солди:

“Қирқ беш йил ўқитувчилик қилдим. Узоқми-яқинми, тинмадим, бола-чақа деб ишладим. Ўғил-қизларимизни бировдан кам қилмайлик, деб эр-хотин едириб-ичирдик, ўқитдик, уйладик, турмушга бердик. Миннат эмас бу, аслида барча ота-онанинг оддий иши. Хуллас, фарзандлар ташвишидан қутулиб, энди роҳатда яшаймиз, деганимизда, аёлим оламдан ўтиб қолди. Хотинимдан кейин қаровсиз қолдим. Фарзандлар ўзи билан ўзи овора. Назаримда, отаси борлигини унутишган. Эски ҳовлида ёлғиз яшайман. Нима дейсиз, қаричилик экан, меҳрга ташна, қаровга муҳтож бўлиб қоларкансиз. Бунинг устига тез-тез оғриб қоламан...”

Отахон жим қолди. Мен ҳам мум тишлаганча жим кетяпман. Қартайган юзларида ним табассум. Бир муддат ўйга толиб, чуқур хўрсинди ва яна нималарнидир эслагандай гапини давом эттирди:

“Ота-оналарини эъзозлаб, еру кўкка ишонмай юрганларни

кўрсам, фарзандларимизга тарбия беришда эр-хотин қай ерда хато иш қилганимизни билолмай ўйга толаман...”

Отахон манзилига етгунича сўзлаб кетди. У яна нималарнидир айтмоқчи эди, аммо бекарга келгач, мен билан хайрлашди. Отахонни кузатиб қоларканман, ич-ичимдан: “Қариганда бизнинг ҳолимиз не кечар экан?” деган ўй ўтди. Ўйибор-га, меҳрга ташна пайтда қаровсиз қолдирган фарзандлар борлигидан қаттиқ ўқиндим. Ота-онасининг тириклигида дуосини ололмай, кейин надомат чекканларнинг нечтасини кўрдим. Наҳот бу отанинг фарзандларига шундай кимсаларнинг бирови йўлиқмаган, ганимат ота-оналарнинг дуосини олиш нақадар муҳимлигини гафлат босган шуурига ўқирмаган, англамаган бўлса?! Уларни ҳаётлигида қадрламай, дунёдан ўтгач, қозон-қозон ош бериб, қабрларига мармар тош қўйиб “эслагунча”, тириклигида бир кун йўқласак, савоби кўпроқ тегмайдими?!

Ҳаёт Аллоҳ таолонинг бизга берган улугъ неъматидир. У инсонларга бир марта берилади. Шундай экан, ота-оналар қариб, фарзандларга муҳтож бўлиб қолганида уларнинг ҳолидан, яшашидан хабар олишимиз, кўнглига қарашимиз, суҳбатидан баҳраманд бўлишимиз лозим. Бошқалар қилган хатони такрор қилмаслигимиз, аксинча, сабоқ олиб, савоб ишларга ошиқишимиз зарур. Зеро, ота-она ризолиги, Аллоҳнинг ризолиги демакдир.

Асрор ҳожи ҚИЛИЧЕВ,

Қарши шаҳри

